

**TÜBA
TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI
ESERLERİ**

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

Şifâyetlerinde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Büyük gelecekler, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir. Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi “müzelik bir emtia”ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişiyile barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen “Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi”ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiye, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükrânla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan

T.C. Cumhurbaşkanı

Eski uygarlıkların ve tarihsel dönemlerin farklı coğrafyalardaki etkileri, akademik incelemeler ve popüler yayımlar aracılığıyla geniş bir okuyucu kitlesine ulaşıyor. Bilim tarihinin keşfedilmemiş hazineleri, son yıllarda dünyanın dört bir yanında yapılan araştırmalarla tozlu raflardan gün ışığına çıkıyor. Bu yükselen ilgi, bilim tarihinin sadece geçmişi anlamada değil aynı zamanda geleceği şekillendirmede de genç nesiller için ilham kaynağı olmasını sağlıyor.

Türkiye, bu küresel ilgi dalgasının odak noktasında kendine ayrıcalıklı bir yer edindi. Medeniyet havzamız tarihsel ve kültürel bağlamda, farklı kültürlerin ve bilimsel geleneklerin kucaklaştığı bir merkez olageldi. Sümerlerden Hititlere, Selçuklulardan Osmanlıya, birçok medeniyet, matematikten tıbbı, astronomiden felsefeye kadar geniş bir yelpazede bilimsel çalışmalara bu topraklarda imza attı. “Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Projesi” (TİBKM), bu benzersiz mirası koruma, belgeleme ve yayma görevini üstlenmiştir. Projenin, Cumhurbaşkanlığı himayelerinde yürütölüyor olması ve şimdiye kadar 50’den fazla eser yayımlanması bu görevin ne kadar ciddi bir şekilde ele alındığını göstermektedir.

Proje kapsamında, Türk ve İslam dünyasının bilim tarihinde yer edinen çalışmalarının günümüze aktarılması, bu alanda çalışanlara çok boyutlu bir inceleme imkânı sunmaktadır. Bu eserlerle, Türk-İslam bilim tarihi çalışmalarının niteliğı, kapsamı ve önemi daha net görölmektedir. Ayrıca, bu alandaki boşlukları doldurmak için araş-

türmacılara yeni ufuklar açılmaktadır. Geçmişteki bilim insanlarımızın çalışmaları hem günümüz hem de gelecek nesiller için bir rehber, bir pusula niteliğinde olacaktır.

Bilim tarihinin günümüze ve geleceğe taşınması, toplumsal özgüveni beslemekte ve Millî Teknoloji Hamlesi için zihni bir zemin hazırlamaktadır. Türkiye'nin kendi teknolojisini üretme vizyonu, sadece maddi ve teknik yatırımlarla değil, aynı zamanda kültürel ve tarihsel bir özgüvenle mümkündür. Bu özgüven, ancak tarihî ve kültürel mirasımızın tam olarak kavranmasıyla oluşabilir. İnsanlığın edindiği bilimsel birikimin yalnızca Batı'ya ait olduğu yanılışından kurtulma, bugün gelinen seviyenin insanlığın ortak çaba ve kazanımları sayesinde mümkün olduğu ve Türk ve İslam medeniyetinin zengin katkılarının asla azımsanmaması gerektiği hakikatini hatırlama bu özgüvenin ön şartıdır.

Bu bağlamda, bu eserlerin özellikle gençlerimiz için yol gösterici olmasını umuyoruz. Genç bir bireyin, kendi kültürel ve bilimsel mirasını tanıması, bu mirası keşfetmesi, onun dünya görüşüne, amaçlarına ve özgüvenine şekil verecektir. Geleceğin bilim insanları, mühendisleri, doktorları ve akademisyenleri için proje kapsamında yayımlanan eserler, geçmişin izinde yürüyerek kendi izlerini bırakmaları için bir fırsattır.

TİBKM eserleri, tüm okuyuculara, araştırmacılara ve bilim tarihine ilgi duyan herkese açık bir okuma davetidir. Türk-İslam bilim tarihinin zenginliklerini keşfetmek ve bu keşfi gelecek nesillere aktarmak için atılan bu adımların, Türkiye'nin ve dünyanın bilimsel ilerlemesine katkı sağlamasını içtenlikle temenni ediyorum. Projede ve eserlerin yayımlanmasında emeği geçen bilim insanlarımıza ve TÜBA çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Mehmet Fatih Kacır

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜBA, Türkiye'nin ulusal bilim akademisi olma sorumluluğu ile bilim ve kültür mirasımıza verdiği önem ile “toplumda bilimsel yaklaşım ve düşünce- nin yayılmasını sağlamak, bilimin öneminin ülke kamu- oyunca takdir ve kabulünü sağlamak, gençleri bilim ve araştırma alanına yönlendirmek, bilim tarihi mirasımızın günümüze aktarımı için faaliyetlerde bulunmak” görev- leri doğrultusunda, “Türk – İslam Bilim Kültür Mirası Projesi”ni başlatmıştır. TÜBA'nın 2014 yılında başlattığı Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası (TİBKM) Projesi, 2018 yılıyla birlikte Cumhurbaşkanlığı himayelerinde sürdürülmektedir.

TİBKM Projesi, insanlığın bilgi birikimine katkıda bu- lunmuş, Türk-İslam bilim ve kültür mirasına ait klâsik eserlerin tıpkıbasımı, transliterasyonu, günümüz Türk- çesine çevrilmesi ve yayımlanması yoluyla kütüphaneler- deki âtil durumlarından kurtarılarak bilim ve kültür in- sanlarımız ile gelecek kuşakların yararlanmasına sunma amacını taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda, yeni ne- sillerin geçmişin önemli değerleri olan Türk bilim insan- larını tanımaları ve onlara hak ettikleri değeri vermeleri sağlanmaktadır.

Türk düşünce tarihinde büyük öneme sahip, Arapça, Farsça ve farklı Türk lehçelerindeki bu eserlerin, günü- müz Türkçesine kazandırılarak 21. yüzyıl okuyucularına ulaştırılması, Türk-İslam toplumlarının düşünce ve kültür

tarihindeki konumunu hatırlatmaya imkân vermektedir. Projenin, ülkemizin bilimsel gelişimi için gerek duyulan özgüven ve motivasyona sağlayacağı katkı, bilimsel çalışmalar için oluşturacağı destek ve teşvik ile tarihsel bir öneme sahiptir. Proje kapsamında şimdiye kadar toplam 70 eser yayımlandı. Önümüzdeki günlerde yine nitelikli eserlerin yayımlanması planlanmaktadır.

Bu vesile ile günümüze kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bilimsel mirasımızı oluşturan eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları saygıyla anıyorum. TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi kapsamında yayımlanan eserlerin milletimizin bilimsel ilerlemesi ve topyekûn kalkınması ile medeniyet ihyası/inşası süreci bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Muzaffer Şeker

TÜBA Başkanı

Osmanlı Müellifleri

(3 CİLT)

**BURSALI
MEHMET TAHİR**

Hazırlayan:
PROF. DR. YEKTA SARAÇ

2.
BASKI

Osmanlı Müellifleri

CİLT I
BURSALI MEHMET TAHİR
HATIRLARI İ. A. YEKTA SARAÇ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
1

Osmanlı Müellifleri, Bursalı Mehmed Tâhir'in Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde üç cilt halinde hazırladığı ünlü bibliyografya ve biyografya kitabıdır. Araştırmacıların ve entellektüellerin ana başvuru kaynaklarından olan Osmanlı Müellifleri, Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç tarafından günümüz harflerine kazandırılmıştır. TÜBA'nın yayımladığı şekilde akademik evsafa ilk defa yayımlanan eser, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan son dönemine kadar yaşamış ve eser vermiş bilginler hakkında Meşâyih (din âlimleri), Ulemâ (âlimler), Şuarâ (edip ve şairler), Müverrihîn (tarihçiler), Etubbâ (tabip ve hekimler), Riyâziyyûn (matematikçiler) ve Coğrafiyyûn (coğrafyacılar) fasılları altında ayrıntılı malumat vermektedir. Osmanlı biyografyacılığının en ünlü eserlerinden biri olan Osmanlı müelliflerinin üç cilt olarak yayımlanan ilk baskısına benzer şekilde yine üç cilt olarak tasarlanıp basılmıştır. TÜBA tarafından kazandırılan transliterasyonunun yanı sıra terim, şahıs adları ve bilhassa eser adlarından oluşan çok geniş ve gelişmiş bir dizin kitabın üçüncü cildinin sonuna eklenmiştir.

ALANI

Tarih/Edebiyat/
Coğrafya/İlahiyat/
Biyografya

ESERİN DÖNEMİ

20. Yüzyıl ve
öncesi

BASIM YILI

2016
2025

SAYFA SAYISI

1511
1800

El-müellifûn el-osmâniyyûn

Osmanlı Müellifleri
Arapça
(3 CİLT)

**BURSALI
MEHMED TAHİR**

Hazırlayan:
PROF. DR. YEKTA SARAÇ

Tercüme:
PROF. DR. SEVİT BAHÇIVAN
DOÇ. DR. AYDIN KUDAT
DR. ÖĞR. ÜYESİ
ŞEHABETTİN KIRDAR

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
1A

Osmanlı Müellifleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde Bursalı Mehmed Tâhir tarafından yazıldı. Günümüz Türkçesine aktarımı Prof. Dr. Mehmet Ali Yekta Saraç tarafından yapılan çalışma Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan son dönemine kadar yaşamış ve eser vermiş yazar ve bilginler hakkında ayrıntılı bilgi veren, Osmanlı biyografyacılığının en ünlü eserlerinden biri olarak kabul ediliyor. Eserde şahıs adları ve özellikle eser adlarından oluşan çok geniş ve gelişmiş bir dizin, kitabın 3. cildinin sonuna eklendi. Yazarlar Meşâyih (din âlimleri), Ulemâ (âlimler), Şuarâ (edip ve şairler), Müverrihîn (tarihçiler), Etubbâ (tabip ve hekimler), Riyâziyyûn (matematikçiler) ve Coğrafiyyûn (coğrafyacılar) başlıkları altında ayrıntılı şekilde bu kez Arapça olarak açıklandı.

ALANI

Tarih/Edebiyat/
Coğrafya/İlahiyat/
Biyografya

ESERİN DÖNEMİ

20. Yüzyıl ve
öncesi

BASIM YILI

2024

SAYFA SAYISI

1923

Levâmi'ü'n-Nûr Fî Zulmet-i Atlas Minor

KÂTİP ÇELEBİ

Hazırlayan:
DR. AHMET ÜSTÜNER
DOÇ. DR. H. AHMET ARSLANTÜRK

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Osmanlı bilim ve kültür mirası açısından tarihî coğrafya alanında yazılmış en nadide kitaplardan olan Levâmi'ü'n-Nûr fî Zulmet-i Atlas Minor; XVII. yüzyılın önemli bilginlerinden olan Kâtip Çelebi tarafından kaleme alınmıştır. Eser, coğrafya bilimiyle Atlas kelimesini bütünleştiren ve coğrafya sahasında geliştirmiş olduğu projeksiyonu bugün bile kullanılan ünlü coğrafyacı Gerardus Mercator'un kısa adıyla *Atlas Minor* olarak bilinen meşhur Latince eserinin şerh-tercümesidir. Levâmi'ü'n-Nûr, Cihan-nümâ'da kaynak olarak kullanılmak üzere tercüme edilmiş bir eser olmakla birlikte, Kâtip Çelebi'nin orijinal yorum/değerlendirme ve açıklamaları ile kendi özgünlüğünü yakalamış ve sonraki çalışmalarda kaynak olarak kullanılmıştır. Ayrıca eser, Mercator Projeksiyonu'na göre çizilmiş haritaların yine Kâtip Çelebi'nin kalemıyla aktarılmış olması dolayısıyla coğrafya alanında Batı dünyasında meydana gelen gelişmelerin Doğu bilginlerine aktarılması açısından da önemli bir işlevi hakkıyla yerine getirmiştir.

ALANI

Tarih/ Osmanlı Tarihi
Coğrafya,
Dünya Coğrafyası ve
Kültürler Tarihi

ESERİN DÖNEMİ

17. Yüzyıl

BASIM YILI

2017

SAYFA SAYISI

1045

Îsâgûcî

EBHERÎ

Hazırlayan:
PROF. DR. HÜSEYİN SARIOĞLU

2.
BASKI

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
3

İslâm ve Osmanlı medreselerinde okutulan temel mantık kitaplarından en önemlilerinden biri olan ve Îsâgûcî klasik mantık prensiplerini içeren eserin Ebherî tarafından yapılan tercümesidir. Prof. Dr. Hüseyin Sarioğlu'nun tercümesi ve tahkiki ile yayımlanan eser, klasik mantık öğreticileri tarafından çok kıymetli kabul edilir. Yüzyıllar boyunca mantığa giriş kitabı olarak kullanılan eser, klasik mantık prensiplerini vermesi açısından güncelliğini halen korumaktadır.

Düşünce, bilim ve eğitim tarihimizde seçkin bir yeri bulunan Esîrüddin Ebherî'nin klasikleşen iki eserinden biri olan Îsâgûcî'nin tahkikli metin ve Türkçe çevirisi ile "İsâguci geleneği"ndeki konumuna ilişkin kısa bir incelemeyi içeren çalışmanın bu ikinci baskısında Îsâgûcî'nin gerek Arapça metni gerekse Türkçe çevirisi gözden geçirilerek bazı düzeltme ve yenileştirmeler yapıldı.

ALANI
Felsefe/ Mantık

ESERİN DÖNEMİ
9.-10. Yüzyıl

BASIM YILI
2016
2025

SAYFA SAYISI
110
132

Kitâb-ı Nûr-u Hadaka el- Ebsâr ve Nûr-u Hadîka el-Enzâr

TAKÎYÜDDÎN İBN
MARÛF

Hazırlayan:
PROF. DR. HÜSEYİN GAZİ
TOPDEMİR

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Eser, 16. yüzyılda İstanbul'da yaşamış ünlü bilgin Takîyüddîn İbn Ma'rûf'un ışığın kaynağı, doğası, yayılımı, yansıması, kırılması ve renklerin oluşumu gibi pek çok optik olguyu deneysel ve matematiksel olarak inceleyerek elde ettiği sonuçları içermektedir. Optik tarihi açısından bu kitap iki bakımdan büyük önem taşımaktadır: İlk olarak içeriği, kuramsal çerçevesi ve anlatım zenginliği bakımlarından dikkate alındığında, Osmanlı Devleti tarihinde optik konusunda, küçük çaplı birkaç makale dışında, yazılmış hacimli tek bilimsel çalışmadır. İkinci önemli özelliği bu eserde, İslâm dünyasında (VIII.-XII. yüzyıllarda) yapılan deneysel araştırmaların sonuçlarına geniş ölçüde yer verilmeyle birlikte, Takîyüddîn'in deneysel ve matematiksel incelemelerle elde ettiği özgün sonuçlar yer alır. Dolayısıyla XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde yapılan bilimsel çalışmaların genel yapısı ve niteliği konusunda aydınlatıcı bir fikir veren bu özgün çalışma okuyucuya, optik konusunda İslâm dünyasında başlatılan başarılı çalışmaların daha sonraki dönemlerde ne şekilde devam ettiğini ve hangi düzeye ulaştığını öğrenebilme imkânı sunmanın yanı sıra elde edilen birikimin Osmanlı'ya nasıl aktarıldığı hususunda da bilgi vermektedir.

ALANI
Gözlem, ışık ve optik

ESERİN DÖNEMİ
16. Yüzyıl

BASIM YILI
2017

SAYFA SAYISI
398

Şeyhülislam Arzları ve Padişah İradeleri (1845-1878)

Hazırlayan:
DOÇ. DR. İLHAMİ YURDAKUL

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Osmanlı modernleşme tarihi tartışmaları, III. Selim ve II. Mahmud devrinden tevarüs eden Tanzimat süreci üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu tartışmalarda en ciddi problem ise şer'î ve dinî işler konusudur. Modernleşme tartışmalarını doğru anlayabilmek için gerekli olan temel kaynaklardan biri de şeyhülislamların yazdıkları arzlar ve padişahların bunlara verdikleri cevaplar, yani arz ve iradelerdir. Kitapta şeyhülislamların arzları ve padişahların kararları üzerinden Tanzimat sürecinde din-devlet ilişkileri, eğitim, yargı, bürokratik yenileşme ile dil ve zihniyet gibi pek çok konuda yeni bilgiler yer alır. Bu öncü çalışmada Şeyhülislam Ârif Hikmet Beyefendi, Meşrebzade Mehmed Ârif Efendi, Mehmed Saadeddin Efendi, Hasan Fehmi Efendi, Ahmed Muhtar Beyefendi, Kethudazâde Ahmed Muhtar Bey ve Hasan Hayrullah Efendi'nin şeyhülislamlıkları sırasında yazdıkları arzlar ve devrin padişahları tarafından verilen iradeler yer almaktadır.

ALANI

Tarih/ Osmanlı Tarihi/
Arz ve İradeler

ESERİN DÖNEMİ

19. Yüzyıl

BASIM YILI

2017

SAYFA SAYISI

941

Şehzâde Dîvânı Defterleri:

MANİSA ŞEHZÂDE
SARAYI DÎVÂNİ
(1554-1594)

Hazırlayan:
PROF. DR. FERİDUN EMECEN
PROF. DR. ARİF BİLGİN
DOÇ. DR. ZEKÂİ METE

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Eser, 16. yüzyılın sonlarına kadar belli bir yaşa geldiklerinde önceden belirlenmiş bölgelere idareci olarak yollandı ilerde muhtemel saltanatları için bir nevi “staj” yapan Osmanlı şehzadelerinin idarecilik yıllarına ait bulunan ve Osmanlı arşivinde tespit edilen, benzersiz sayılabilecek bir özellik taşıyan defterlerin neşir ve genel anlamda değerlendirmesini ihtiva etmektedir. Osmanlı Sultanları II. Selim ve III. Mehmed’in şehzadelikleri sırasında tutulan kayıtlar bu kitabın içeriğini oluşturmaktadır. Büyük emekler verilerek vücuda getirilen bu kitap, özellikle devlet idaresi ve taşra yönetimi açısından vazgeçilmez kaynak eserlerden biridir. Kitaba ilâştirilen CD ekinde neşredilen arşiv defterlerinin tamamının görüntüleri de verilmiştir.

ALANI

Tarih/ Osmanlı Tarihi/
Osmanlı İdare Tarihi

ESERİN DÖNEMİ

16. Yüzyıl

BASIM YILI

2017

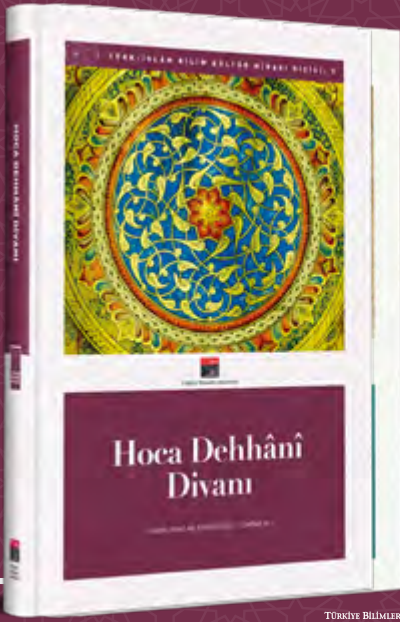
SAYFA SAYISI

927

Hoca Dehhânî Divanı

HOCA DEHHÂNÎ

Hazırlayan:
DOÇ. DR. ERSEN ERSOY
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ ÜMRAN AY

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Türk Edebiyat Tarihi bakımından çok kıymetli bir eser olan Hoca Dehhânî Divanı ilk defa yayımlandı. Kitabın içeriğinde geniş bir inceleme kısmı, eserin günümüz harflerine kazandırılmış hali bulunmaktadır. Hoca Dehhânî, hayatı ve eserleri hakkında çok az bilgi bulunmasına rağmen edebiyat ve tarih ile ilgili araştırmalarda adı sıklıkla zikredilen önemli bir şahsiyettir. Dehhânî hakkındaki öncü araştırmalar Fuat Köprülü tarafından yapılmış ve ilim âlemine kazandırılmıştı. Ersen Ersoy ve Ümran Ay tarafından yayıma hazırlanan bu son çalışma ile önceki çalışmalara kaynaklık eden sınırlı sayıdaki bazı manzum parçaların kaynağı sayılabilecek olan Hoca Dehhânî'nin divanı bir araya getirilmiş ve ilim âleminin dikkatlerine sunulmuştur.

ALANI

Edebiyat/ Klasik Türk
Edebiyatı

ESERİN DÖNEMİ

14. Yüzyıl

BASIM YILI

2017

SAYFA SAYISI

303

Enîsü'l Celîs

KASIM B. SEYDÎ
EL-HAFİZ ANKARAVÎ

Hazırlayan:
PROF. DR. AZMÎ BİLGİN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

O smanlı Sultanı II. Murad Hüdavendigâr'ın isteği üzerine Farsçadan Türkçeye çevrilen eser, Sultan'a öğütler içeren önemli bir siyasetnamedir. Türk-İslam geleneğinin önemli ürünlerinden olan siyasetnameler genellikle padişahlara, üst düzey yöneticilere devlet yönetimi ve adabı hakkında bilgi vermek, tavsiyelerde bulunmak, yol göstermek ve aksaklıkları dile getirip öneriler sunmak üzere kaleme alınmıştır. Siyasetnamelerde hükümdar ve yöneticilerde bulunması gereken nitelikler, devlet yönetiminin esasları, devlet görevlilerinin sorumlulukları ve sultanların halka nasıl davranmaları gerektiği gibi konular işlenmiştir. Bu siyasetnamelerin önemli örneklerinden bir olan Enîsü'l-Celîs, Azmi Bilgin tarafından yayına hazırlanmış ve kitabın sonuna eserin tıpkıbasımı eklenmiştir.

ALANI

Tarih/Siyasetname

ESERİN DÖNEMİ

15. Yüzyıl

BASIM YILI

2017

SAYFA SAYISI

187

Resimli Kâmûs-ı Fransevî

CİLT I: A-G
CİLT II: H-Z

ŞEMSEDDİN SAMİ

Hazırlayan:
DR. ÖĞR. ÜYE. ŞERİF ESKİN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Şemseddin Sami, farklı türlerde pek çok eser vermiş olsa da daha ziyade sözlük-ansiklopedi yazarlığı ve derleyiciliğiyle öne çıkmış, bu alandaki yayınlarıyla Türk bilim-kültür tarihinde haklı ve önemli bir yer edinmiştir. Son dönemde adı çoğunlukla *Kâmûs-ı Türkî* ile anılagelmışse de onu asıl ayrıcalıklı kılan çalışmaların başında *Kâmûs-ı Fransevî* adıyla anılan bu çalışması bulunmaktadır. Yayımlandığı dönem itibarıyla eserin iddiası, sıradan bir yabancı dil kaynağı olmanın ötesinde modern bilim dilini kuşatmak ve kapsamlı bir başvuru kaynağı hâline gelmekti. *Kâmûs-ı Fransevî*, alanında ilk ve en önemli örnekler arasındadır. Şemseddin Sami'nin bu yâdigârı kimi hususiyetleri dolayısıyla bir döneme damgasını vurmuş olmakla birlikte hâlâ güncelliğini de koruyan bir klasik olarak düşünülebilir.

ALANI

Dil/Leksikoloji
(Sözlük bilimi)

ESERİN DÖNEMİ

20. Yüzyıl

BASIM YILI

2017 (1. cilt)
2018 (2. cilt)

SAYFA SAYISI

1693

Mantiğa Başlangıç Risâleleri

FÂRÂBÎ

Hazırlayan:
PROF. DR. HÜSEYİN SARIOĞLU

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Mantiğin düşünce ve dil ile olan ilişkisinin bir sorun olarak irdelenip tartışılması kendisinden önceki dönemlere geri götürülebilirse de onu bir “disiplin” veya “ilim” olarak kurma imtiyazının Aristoteles’e ait olduğu bilinmektedir. İlk temsilcisi Kindî olmakla birlikte İslâm felsefesinin yöntemi, problemleri ve terminolojisi ile sistemli bir yapı kazanmasındaki en büyük pay ve emek sahibi Fârâbî’dir. Böylece mantık ilmine özel bir önem atfederek kaleme aldığı çok sayıdaki eserle yaptığı önemli katkılar sebebiyle “Muallim-i Sâni”, yani ikinci öğretici unvanı ile tanınip anılmayı hak eden de yine bu büyük Türk filozofu olmuştur. Bu çalışmada, Fârâbî’nin telif ettiği mantık eserleri arasında öğretici/didaktik üslubu ile her biri bu alana hazırlık, giriş ve başlangıç niteliği taşıyan üç risâlesinin Hüseyin Sarioğlu tarafından hazırlanan Arapça metni ve Türkçe çevirileri karşılıklı sayfalar halinde sunulmaktadır.

Vâkı'ât-ı Rûz-merre

(I-II-III-IV)

ÜSKÜDARLI
ABDULLAH EFENDİ

Hazırlayan:

PROF. DR. MUZAFFER DOĞAN
DR. ÖĞR. ÜYE. RECEP AHİŞHALI
PROF. DR. ERHAN AFYONCU
PROF. DR. MAHMUT AK

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Üsküdarî veya Mevkufatî mahlaslarıyla bilinen Abdullah bin İbrahim en önemli Osmanlı tarihçilerindendir. Üsküdarî'nin *Vâkı'ât-ı Ruzmerre* isimli dört ciltlik tarihi 1688-1693 yılları arasındaki hadiseleri gün gün anlatır. Üsküdarî'nin eseri Osmanlı tarih yazıcılığında başka benzeri olmayan bir eserdir. Eserde müellif, dönemin hadiselerini, gündelik hayatı, Osmanlı sefer organizasyonunu, Enderun ve Osmanlı teşkilat yapısını kendi müşahedeleri, devlet adamlarından işittikleri ve belgelere göre anlatır. Osmanlı tarihleri içerisinde ihtiva ettiği hadiseleri teferruatlı olarak aktaran eserin birinci cildi Muzaffer Doğan, ikinci cildi Recep Ahışhalı, üçüncü cildi Erhan Afyoncu, dördüncü cildi ise Mahmut Ak tarafından hazırlanmıştır.

ALANI
Tarih/Osmanlı Tarihi

ESERİN DÖNEMİ
17. Yüzyıl

BASIM YILI
2017

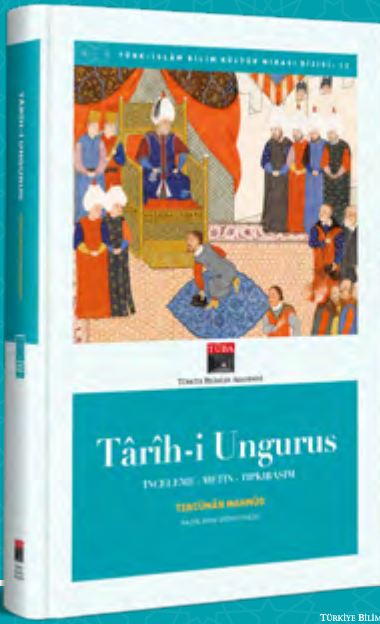
SAYFA SAYISI
1421

Târîh-i Ungurus

TERCÜMÂN MAHMÛD

Hazırlayan:
PROF. DR. GYÖRGY HAZAI

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
12

Tercüman Mahmud'un Türkçe yazdığı eser, Macar tarihinin ilk döneminden başlayarak 1526'da Macar Kralı II. Lajos'un Mohaç Meydan Savaşı'nda mağlûp oluşuna kadar gelir. Târîh-i Üngürûs aslında, Macaristan'ın eski tarihiyle ilgili Latince bir kitabın çevirisi ve Mahmud'un buna yaptığı ilâvelerden oluşmaktadır. Kendi ifadesine göre, Kanûnî Sultan Süleyman, 1543 Macaristan seferi sırasında İstolni Belgrad'ı (Székesfehérvár) aldığıında Macaristan'ın eski tarihiyle ilgili eline geçen Latince bir kitabın Türkçeye çevrilmesini uygun görmüş, bunun üzerine Tercüman Mahmud eseri Türkçeye çevirmeye başlamıştır. Eser üzerinde çalışan György Hazai'ye göre, aslında Târîh-i Üngürûs çeşitli tarihî eserlerden meydana gelen bir derlemedir ve telif amacı, Kanûnî Sultan Süleyman'ın ele geçirdiği ülkenin tarihini tanıtmak ve bunu bir propaganda aracı olarak kullanmaktır.

Hümâyûn-nâme

FİLİBELİ
ALÂADDİN ALİ ÇELEBİ

Hazırlayan:
DOÇ. DR. TUNCAY BÜLBÜL

Dünyaca ünlü *Kelile ve Dimne* hikâyelerinin 16. yüzyılda Türkçe'ye yapılmış bir tercümesi olan *Hümâyûn-nâme*, sahip olduğu estetik nitelikler sayesinde yüzyıllar boyunca Türk insanının gündeminde kalmıştır. Eser, içerik itibarıyla şüphesiz ki eşsiz bir değere sahiptir. Ancak *Hümâyûn-nâme*'de sadece vak'a anlatımı tercih edilmemiş, hikâyeler anlatılırken deyim yerindeyse, söz cevherlerinin en kıymetlileri mana deryasından çıkarılıp getirilerek okuyucuya takdim edilmiştir. Bu özelliği de *Hümâyûn-nâme*'ye hiç bitmeyecek dünya çapında bir şöhet kazandırmıştır. Eser sadece nesir vadisinde değil, minyatür alanında da büyük bir ekol, bir gelenek oluşturmayı başarmıştır. Pek çok Batı diline de tercüme edilen *Hümâyûn-nâme*, Batı'da uyandırdığı tesir dolayısıyla *Kelile ve Dimne* adının önüne geçmiş, bu eserlere genel olarak *Hümâyûn-nâme* denmeye başlanmıştır. Kitabın arkasında eserin yazma nüshasının CD'si ve eserin diğer nüshalarında yer alan minyatürler de yer almaktadır.

ALANI

Edebiyat/Türk Edebiyatı

ESERİN DÖNEMİ

16. Yüzyıl

BASIM YILI

2017

SAYFA SAYISI

1190

Fenn-i Terbiye

SÂTI BEY

Hazırlayan:
ABDULHALİM KOÇKUZU

İnceleme:
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ CAHİD SENEL
ABDESSAMED TAİBİ

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
14

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

F*enn-i Terbiye*, Sâti Bey (1880-1968) tarafından Türkçe yazılmış pedagojiye dair ilk eserdir. Sâti Bey gerek eğitim gerekse siyaset alanında söz sahibi olmuş, döneminde eğitim reformu hakkında hem teorik metinler kaleme almış hem de idarecilik yaptığı kurumlarda bunu pratiğe aktarma imkânı bulmuştur. 1919 yılına kadar siyâsî olarak Osmanlıcılık fikir hareketi taraftarı olan Sâti Bey, bu tarihten sonra Osmanlı Devleti'nden ayrılmış ve Arap milliyetçiliğini felsefî ve siyâsî olarak savunmuştur. Eser; Sâti Bey'in hayatı, eserleri ve siyâsî görüşlerine yer veren detaylı bir girişi de ihtiva etmektedir.

ALANI

Eğitim/Türk Eğitim
Sistemi

ESERİN DÖNEMİ

20. Yüzyıl

BASIM YILI

2017

SAYFA SAYISI

287

Üsûlûcyâ: Aristoteles'in Teolojisi

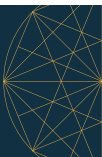
Hazırlayan:
DR. ÖĞR. ÜYESİ CAHİD ŞENEL

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Üsûlûcyâ (Aristoteles'in Teolojisi) Plotinus'un (ö. 270) *Enneadlar* adlı eserinin IV, V ve VI. bölümlerinin Grekçeden Arapçaya ilk İslâm filozofu Kindî (252/866) tarafından Emevî halifesi Mu'tasım'a (833-842) takdim edilmek üzere Süryanî mütercim Abdülmesîh b. Abdullah b. Nâime el-Hımsî'ye tercüme ettirilmiştir. Eserin daha önce özetlenmiş bir Grekçe metinden mi yoksa doğrudan *Enneadlar*'dan mı aktarıldığı felsefe tarihçilerinin üzerinde tartıştığı bir konu olarak canlılığını korumaktadır. Bu eserin tercüme edildiği dönemde Arapçanın felsefe dili olarak henüz gelişme çağında olduğundan bazı Grekçe kelimelerin aynı şekilde Arapçaya aktarıldığı görülmektedir. İçerdiği Yeni Platoncu metafizik öğretiyile özellikle de "sudûr teorisi", "negatif teoloji", "sebeplilik" gibi konular dikkate alındığında İslâm felsefesinin hemen her filozofuna, kelâm tartışmalarına ve özellikle de İbnü'l-Arabî sonrasında gelişmiş olan vahdet-i vücûd teorisine tesiri açıkça gözlenen önemli bir klasik metindir.

Tiryâkî Hasan Paşa Gazavâtnâmesi ve Bazı Filolojik Notlar

Hazırlayan:
DOÇ. DR. AHMET ŞEFİK ŞENLİK

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
16

Tiryaki Hasan Paşa'nın Kanije müdafaası ve zaferi yalnızca devrinde büyük bir yankı yaratmakla kalmamış, cereyan eden hadiselerle görgü tanığı olan bir nefer tarafından kaleme alınan ve büyük coşku uyandıran hikâye, asırlar boyunca muhtelif şekillerde işlenerek nesilden nesle aktarılmıştır. Hem Tiryaki Hasan Paşa'nın zaferi hem de 16. ve 17. yüzyıllarda Osmanlı-Avusturya sınırında yaşanan başka kahramanlık hikâyeleri, bilhassa son dönem Osmanlı İmparatorluğu'nda, Batı karşısındaki toprak ve prestij kaybının telafisi ve milli bilincin inşası için Namık Kemal'den Ömer Seyfettin'e kadar birçok yazar tarafından sıklıkla başvurulan anlatılar olmuştur. Hikâye, Harf Devrimi sonrasında da birçok farklı surette işlenerek neşredilmiştir. Ancak bu neşirlerde, özellikle yer adlarının doğru okunması konusunda pek titiz davranılmadığı görülmektedir. Ahmet Şefik Şenlik tarafından hazırlanan ve bu boşluğu doldurmayı amaçlayan bu kitap, Gazavâtnâme'nin çeviriyazı ile tıpkıbasım metinlerini ihtiva eden ve yer adları başta olmak üzere eserde geçen 'Batılı kelimeler'i filolojik bakımdan inceleyen bir çalışmadır.

ALANI

Tarih/ Osmanlı Tarihi/
Dil

ESERİN DÖNEMİ

17. Yüzyıl

BASIM YILI

2017

SAYFA SAYISI

343

es-Sahâifü'l- İlâhiyye

ŞEMSEDDİN
SEMERKANDÎ

Hazırlayan:
PROF. DR. RAMAZAN BİÇER

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Es-Sahâifü'l-İlâhiyye, Mâverâünnehir havzasında yetişen Şemseddin Semerkandî'nin (ö. 702/1303) felsefî kelim nitelikli önemli bir çalışmasıdır. İnanç konularının ele alınmasında ve işleniş biçimindeki özgün yaklaşımı, problemlerin çözümünde nass merkezli aklı ustalıkla kullanması, Semerkandî'yi alanında seçkin kılmıştır. Semerkandî, Mâtürîdî gelenekte yetişmesine rağmen itikadî mezhep tutuculuğundan uzak kalmış, kendi ifadesiyle “Hakka ulaşma” çabasında olmuş, eleştirel yaklaşımdan ziyade uzlaşmacı bir tavır takınarak, zengin birikimini yapıcı bir üslup ile ortaya koymuştur. Ramazan Biçer tarafından çevirisine yer verilen *es-Sahâifü'l-İlâhiyye*, Türk-İslam kültürünün en ciddi ve önemli miraslarından birisidir.

Tercüme-i Tıbrü'l Mesbûk Fî Nasâyihi'l- Vüzerâ ve'l-Mülûk

ÂŞIK ÇELEBİ

Hazırlayan:
PROF. DR. FİLİZ KILIÇ
DOÇ. DR. TUNCAY BÜLBÜL

Kadım Doğu medeniyetinde toplumda ya da yönetimde görülen aksaklıklara işaret etmek maksadıyla siyasetnâme türünde çeşitli metinler kaleme alınmıştır. Bu siyasetnâmelerde genel olarak bir yöneticinin sahip olması gereken vasıflar; halkla, kendi yönetim kadrosuyla ve diğer devletlerin bürokrasisiyle olması gereken ilişki biçimi ele alınmıştır. Kelâm, felsefe, tasavvuf ve fıkıh gibi pek çok alanda eser vermiş olan Gazâlî'nin Selçuklu hükümdarı Sultan Sencer'in isteğiyle Farsça olarak kaleme aldığı *Nasihatü'l-Mülûk* adlı eseri *Tıbrü'l-Mesbûk fî Nasâyihi'l-Mülûk* adıyla Arapçaya aktarılmıştır. Bu eser Osmanlı edebiyatında XVI. yüzyılın önemli simalarından Âşık Çelebi tarafından *Tercüme-i Tıbrü'l-Mesbûk fî Nasâyihi'l-Vüzerâ ve'l-Mülûk* adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir.

Ferîdüddîn Attâr'ın Tezkeretü'l- Evliyâ'sının Eski Anadolu Türkçesi Tercümesi

FERÎDÜDDÎN ATTÂR

Hazırlayan:
PROF. DR. GYÖRGY HAZAI

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Ferîdüddin Attâr'ın (ö. 618/1221) evliya menkıbele-
rine dair bir eseridir. Müellif, 617 (1220) yılında ta-
mamladığı eserin önsözünde daha geniş bir kitleye
hitap edebilmek için Farsça kaleme aldığı eserine *Tezkire-
tü'l-evliyâ* adını koyduğunu belirtmiş ve yazılış sebeplerini
maddeler halinde sıralamıştır. Bunlar, velîlerin Kur'an
ve Sünnet'i en güzel şekilde açıklayan sözlerinden hem
halkın hem âlimlerin faydalanmasını sağlamak, insanlar
üzerinde manevî etkisi bulunan bu sözler vasıtasıyla kalp-
lere Allah sevgisinin yerleşmesine vesile olmak şeklinde
özetlenebilir. Attâr ayrıca bu eserinden dolayı, “Kişi sev-
diğiyle beraber olur.” hadisinin tecellisine mazhar olup
evliyanın ruhaniyetinden istifade etmeyi ve şefaatlerine
ermeyi ümit ettiğini söyler.

Ferec Ba'de's-Şidde

(2 CİLT)

Hazırlayan:

PROF. DR. GYÖRGY HAZAI
PROF. DR. ANDREAS TIETZE

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Konularındaki ortak yön “Sıkıntıdan sonra erişilen mutluluk” olduğu için *Ferec ba'd eş-şidde* adıyla anılan hikâyeler, erken Osmanlıca döneminin en önemli nesir eserlerindendir. Türkçe *Ferec ba'd eş-şidde*’ler 1001 *Gece Masalları* tarzında 42 hikâyeden oluşur. Hazai-Tietze’nin çevrimyazılı metnini yayımladıkları Budapeşte nüshası ise, Türkiye kütüphanelerinde ve yurt dışında pek çok kopyası bulunan Türkçe *Ferec ba'd eş-şidde*’lerin istinsah tarihi en eski (1451) olanıdır. *Ferec ba'd eş-şidde* belli bir eserin farklı versiyonlarına verilmiş bir ad değil, Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında, üzüntüden sonra erişilen sevinç ve huzurun anlatıldığı bir hikâye türünün adıdır. Hikâyelerin kahramanları mutlaka soylu ve zengin kişilerdir; yaşamları normal akışı içinde ilerlerken çeşitli nedenlerle kendilerini olağanüstü olayların içinde bulur, bin bir güçlkle mücadele etmek zorunda kalırlar ama mutlaka her hikâye “mutlu sonla” biter ve kahramanlar kalan ömürlerini mutluluk içinde geçirirler.

ALANI
Edebiyat

ESERİN DÖNEMİ
14.-15. Yüzyıl

BASIM YILI
2017

SAYFA SAYISI
1199

Tuhfetü'l-Kibâr fî Esfârî'l-Bihâr

KÂTİB ÇELEBİ

Hazırlayan:
PROF. DR. İDRİS BOSTAN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLÂM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
21

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan Girit savaşının ortalarına, yani 1657'ye kadar Osmanlı deniz tarihi, deniz seferleri, kaptanıderya biyografileri, gemi inşa teknolojisi, donanma ve tersane faaliyetleri hakkında ilk ve en kapsamlı eserdir.

ALANI

Tarih /Osmanlı Tarihi/
Osmanlı Denizciliği

ESERİN DÖNEMİ

17. Yüzyıl

BASIM YILI

2018

SAYFA SAYISI

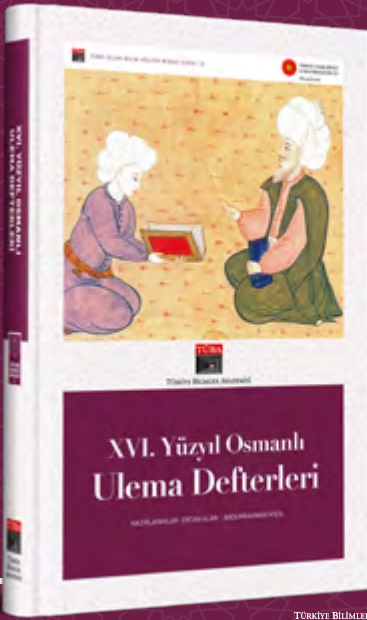
551

XVI. Yüzyıl Osmanlı Ulema Defterleri

Hazırlayan:

DR. ÖĞR. ÜYESİ ERCAN ALAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDURRAHMAN ATÇIL

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

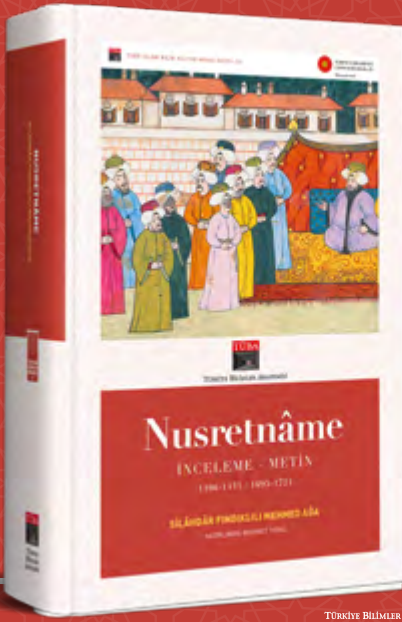

XVI. Yüzyıl Osmanlı Ulema Defterleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun erken dönem ilmiye teşkilatı hakkında ayrıntılı bilgiler verir. Bu defterlerde Anadolu ve Rumeli'deki kazalar, burada görev yapan kadılar ile yine Anadolu ve Rumeli'de yer alan medreseler ile burada görev yapan müderrisler ve son olarak da Osmanlı ilmiye mesleğinin ana unsurlarından olan mülazemet sistemi hakkında ayrıntılı bilgi yer almaktadır.

Nusretnâme

SİLÂHDÂR FİNDİKLİLİ
MEHMED AĞA

Hazırlayan:
DOÇ. DR. MEHMET TOPAL

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Osmanlı kronikleri arasında tanınmış bir eser olan *Nusretnâme*, Devlet-i Aliyye'nin 1695-1721 yılları arasında, yaklaşık 25 yıllık tarihini ihtiva etmektedir. Müellifin müşahedelerine dayanan eser, yazıldığı devrin pek çok hadisesine ışık tutmuş, çağdaşı olan kaynaklar ve sonra neşredilenler için temel eser olmuştur.

ALANI

Tarih/ Osmanlı Tarihi

ESERİN DÖNEMİ

17.-18. Yüzyıl

BASIM YILI

2018

SAYFA SAYISI

1271

İbn Sînâ ve Fârâbî'nin Poetikaları:

ARİSTOTELES'İN
POETİKA'SININ
İSLAM
DÜNYASINDAKİ
YANSIMALARI

Hazırlayan:
DR. ÖĞR. ÜYESİ AYŞE TAŞKENT

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Üç büyük İslam filozofu Fârâbî, İbn Sînâ ve İbn Rüşd'ün poetikaları; Aristoteles'in *Poetika*'sına referansla kaleme alınmış, bu temel metnin İslam dünyasında nasıl anlaşıldığını gösteren, İslam sanat ve estetik düşüncesini inşa eden öncü metinlerdir. Aristoteles'in *Poetika*'sı, felsefe tarihinde sanatı inceleyen ilk eserdir. Asırlar boyunca çok sayıda düşünürü etkilemiş ve sanat düşüncesini belirlemiş olan *Poetika*, estetik tarihinin başlıca eseri olarak kabul edilmiştir. İslam filozofları poetikalarından; şiir, şiirsel ifadenin mantıki statüsü, şiirsel form ve temaların yanı sıra Yunan dünyasında tanınan tragedya, komedy, epik şiir gibi farklı formları ele alarak bu sanatları kendi anlayış ve kültürel değerlerine uygun bir değişikliğe tâbi tutarak işlemişlerdir. Bu kitapta incelenen ve çevirileri yer alan Fârâbî, İbn Sînâ'nın poetikaları, 'sanat ve hayal gücü', 'sanat ve mimesis', 'sanat ve haz', 'şiir ve mantık', 'şiir ve retorik' ilişkileri çerçevesinde İslam felsefesi, İslam sanatı, estetik ve sanat felsefesi çalışmalarına katkı sağlayacak temel metinlerdir.

ZENGİ-EYYUBÎ
DÖNEMİNDEN KALMA
BİR MÜNŞEAT MECMUASI

Resâilü Ziyaeddin İbnü'l-Esîr

Hazırlayan:
PROF. DR. NADİR ÖZKUYUMCU

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Resâilü Ziyaeddin İbnü'l-Esîr şeklinde adlandırılan bu el yazması eser; Büyük Selçuklu Devleti'nin Suriye bölgesindeki uzantısı olan Zengîler ve Eyyûbîler döneminden kalmadır. Ziyaeddin İbnü'l-Esîr'e nispet edilen müstesna bir münşeat mecmuasıdır. Eser, hem yazıldığı dönemin Arap Dili ve Edebiyatı'nın, özellikle de divanîyât ve ihvaniyât alanındaki güzel bir örneği olması hem de saray hayatının ve sosyal yaşamın yansımalarını ortaya koyması bakımından önemlidir. Zengî ve Eyyûbî hanedanlarında Divân-ı İnşâ kâtipliği ve başkâtipliği yapan Ziyaeddin İbnü'l-Esîr'in bu eseri; 1200'lü yılların saray adabına ait verdiği ipuçları, saray görevlileri ve görevleri, saray kâtiplerinin melikler ve sultanlar etrafında oluşturdukları sosyal bağlar ve nüfuz mücadeleleri, çeşitli âdetler, gelenekler, av partileri, hediyeleşmeler, hitaplar ve hitaplardaki tehdit, teşvik ve teşçi unsurlar bakımından dönemin özelliklerini, bürokrasisini yansıtmaları yönleriyle, özellikle sosyal tarihe dair önemli bir kaynak niteliğindedir.

ALANI

İslam Edebiyatı/
Nasihatnâme/
Tebriknâme

ESERİN DÖNEMİ

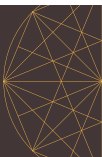
13. Yüzyıl

BASIM YILI

2019

SAYFA SAYISI

471

Nizâmü'l-Edviye

SAKIZLI İSA EFENDİ

Hazırlayan:
PROF. DR. MÜKERREM BEDİZEL AYDIN
DR. ÖĞR. ÜYESİ SİBEL MURAD

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Klasik dönem Osmanlı tıbbında tedavi daha çok “müfred deva”larla yapılmakta, bitkisel, hayvansal ve mineral kökenli bu basit devaların isimlerini çeşitli dillerdeki karşılıklarıyla veren, fiziki ve tıbbi özelliklerini anlatan eserlere de “müfredat” adı verilmekteydi. Hekimbaşı Sakızlı İsa Efendi (ö.1649) tarafından kaleme alınmış olan *Nizâmü'l-Edviye* de tıpta kullanılan “müfred deva”ları tanıtan bir “müfredat” kitabıdır. İsa Efendi’nin Doğu ve Batı kaynaklarından derlediği bilgilere kendi görüş ve tecrübelerini ekleyerek kaleme aldığı eser; Osmanlı döneminde bu alanda yazılmış en kapsamlı telif eserlerden biridir. Eser, pek çok deva ismini çeşitli Doğu ve Batı dillerindeki (Arapça, Farsça, Süryanice, Rumca, Yunanca, İspanyolca, Fransızca vb.) karşılıklarıyla birlikte vermesi bakımından da emsalleri içinde özel bir yere sahiptir.

ALANI
Tıp/ Eczacılık

ESERİN DÖNEMİ
17. Yüzyıl

BASIM YILI
2019

SAYFA SAYISI
1390

Evzahu'l- Mesâlik ilâ Ma'rifeti'l- Büldân ve'l-Memâlik

SÎPÂHÎZÂDE MEHMED

Hazırlayan:
DR. ÖĞR. ÜYESİ İLHAMÎ DANIŞ

XVI. yüzyıl, Osmanlı coğrafyacılığının tarihsel sürecinde bir dönüşümü ifade eder. Osmanlı Devleti'nin geniş sınırlara ulaşması, coğrafyaya duyulan ilgi ve merakı da arttırmış; bu dönemde, bir yandan İslam coğrafyacılarının birikiminden yararlanılmış diğer yandan özgün eserler kaleme alınmıştır. Sîpâhîzâde Mehmed'in, *Evzahu'l-Mesâlik ilâ Ma'rifeti'l-Büldân ve'l-Memâlik*'i de, başta ünlü İslam coğrafyacı-sı Ebü'l-Fidâ'nın *Takvîmü'l-Büldân* adlı eseri olmak üzere XVI. yüzyıla kadar telif edilmiş 36 farklı kaynaktan yararlanılarak kaleme alınan ve Osmanlı coğrafyacılığı için özgün bazı özellikler de taşıyan bir eserdir. *Evzahu'l-Mesâlik*'te temel coğrafi bilgiler ile yeryüzündeki önemli denizler, göller, nehirler ve dağlar hakkında bilgi verildikten sonra eserin asıl muhtevasını oluşturan kısımda bini aşkın şehir, belde ve diğer yerleşim yeri, Osmanlı coğrafyacılığında ilk defa uygulanan bir metot olan alfabetik bir sıra ile anlatılmaktadır. Bu özelliği itibarıyla başta Kâtip Çelebi olmak üzere birçok Osmanlı coğrafyacı tarafından da kaynak olarak kullanılmıştır.

ALANI

Tarih/ Osmanlı
Coğrafyacılığı

ESERİN DÖNEMİ

16. Yüzyıl

BASIM YILI

2019

SAYFA SAYISI

551

Manzum Fütüvvetnâme

TARSUSLU DÂÎ

Hazırlayan:
PROF. DR. M. FATİH KÖKSAL

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Türk edebiyatında ilk örneğinin görüldüğü XIII. yüzyıldan başlamak üzere, her devirde kaleme alınan fütüvvetnâmeler, Ahi ocaklarına mensup kimseler için hazırlanmış yol, erkân ve adap kitaplarıdır. Eser, hem türünün en eski örneklerinden biri hem de en hacimli manzum fütüvvetnâme olması bakımından önemlidir. Hicrî 880 (M. 1475) yılında kaleme alınan eser, Tarsuslu olduğu veya Tarsus'ta yaşadığı anlaşılan, şimdi-lik kim olduğu tespit edilemeyen Dâî mahlaslı veya adlı biri tarafından kaleme alınmıştır. Eserin tespit edilebilen yegâne nüshası Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi Y4 numarada kayıtlıdır. Eser Eski Anadolu Türkçesi döneminde kaleme alınmış olmakla beraber elimizdeki biricik nüshasının oldukça geç bir dönemde istinsah edildiği anlaşılmaktadır.

ALANI

Tarih/ Fütüvvet (Ahiilik)/
Edebiyat

ESERİN DÖNEMİ

15. Yüzyıl

BASIM YILI

2019

SAYFA SAYISI

238

İskendernâme

(2 CİLT)

AHMEDÎ

Hazırlayan:
PROF. DR. ROBERT DANKOFF

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

İskendernâme Türk dili ve edebiyatı araştırmaları açısından taşıdığı önemin yanı sıra bilim tarihi ve Türk kültür tarihi için anahtar bir eserdir. Bu eser hem bir dünya fatihinin anlatısı hem ideal bir hükümdar portresi hem kısa bir ahlak öğretisi hem de bir bilimler ansiklopedisidir. Eserde, İskender'in doğu edebiyatlarında efsaneleşmiş yaşamı yanında “din”, “tasavvuf”, “ahlâk”, “felsefe”, “coğrafya”, “astronomi”, “tıp”, “siyaset” ve “tarih” konuları da işlenir. Ahmedî'nin “Büyük İskender Hikâyeleri” geleneğindeki başlıca yeniliği, İskender'in bilgi arayışında tarihi, bilimlerden biri olarak kabul ettiğini gösteren yönüdür. Eserin günümüze 100 civarında nüshası ulaşmış ve bunlardan 25'i de çeşitli minyatürlerle süslenmiştir. Eser, İskendernâme'nin “sekiz önemli nüshasını” merkeze alarak hazırlanan karşılaştırmalı bir çalışmadır. Bu yönüyle eser, İskendernâme'nin tenkitli ilk edisyonu sayılabilir. Eser; tenkitli metin, karşılaştırma bölümleri ve 17 adet eklentiyle birlikte Ahmedî'nin daha önceki versiyonları hakkında okuyucuya fikir edinme imkânı veren bütün varyantlarını da içerir.

ALANI

Edebiyat/Türk
Edebiyatı/ Türk Dili/
Mesnevi

ESERİN DÖNEMİ

14.-15. Yüzyıl

BASIM YILI

2020

SAYFA SAYISI

1692

Tercüme-i Mi'râcû'l-Eyâle ve Minhâcû'l- Adâle

ÂŞIK ÇELEBİ

Hazırlayan:
PROF. DR. FİLİZ KILIÇ
PROF. DR. TUNCAY BÜLBÜL

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

İslâm etkisindeki Türk edebiyatının ilk siyasetnamesi olarak kabul edilen Kutadgu Bilig'den bu yana, özellikle tercüme olarak, pek çok siyasetname Türk edebiyatına kazandırılmıştır. Tercüme yoluyla kazandırılan siyasetnamelerden birisi de Türk edebiyatının önemli nesir yazarlarından olan Âşık Çelebi'nin Arapçadan tercüme ettiği *Mi'râcû'l-Eyâle ve Minhâcû'l-Adâle* adlı eseridir. Âşık Çelebi'nin bu eseri temel olarak iki kısma ayrılmaktadır. Eserin birinci kısmında İbni Teymiyye'nin *Siyâsâtü's-Şer'iyye fî Salâhi'r-Râ'i ve'r-Râ'iyye* adlı eserinin tercümesi yer alırken ikinci kısım Âşık Çelebi'nin "Beytülmâl" ve "Harp" meseleleri ile ilgili görüşlerini içermektedir. Konular okuyucuya takdim edilirken soyut teorik anlatımlardan ziyade peygamberlerden, halifelerden, hadis kitaplarından ve din büyüklerinden verilen somut örneklerle ortaya konan tezler güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu özellikleriyle eser, kendi devri içinde "Bir Kadı'nın El Kitabı" görünümü arz etmektedir.

ALANI

Tarih/Siyasetname

ESERİN DÖNEMİ

16. Yüzyıl

BASIM YILI

2020

SAYFA SAYISI

232

Medh-i Lâle-zâr-ı Bâğ-ı Kadîm

REMZÎ

Hazırlayan:

DOÇ. DR. NESLİHAN KOÇ KESKİN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖZLEM BATĞI AKMAN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
31

Şükûfe-nâmeler, Osmanlı lâle yetiştiriciliği ile ilgili bilgi veren yazılı kaynaklardır. Lâle Devri'nde lâle yetiştirmeye duyulan ilginin daha da artmasıyla birlikte lâle yetiştirmenin usullerini anlatan ve lâle adlarını kayıt altına alan çeşitli şükûfe-nâmeler yazılır. Bu eserlerden ilki Remzî'nin *Medh-i Lâlezâr-ı Bâğ-ı Kadîm* isimli eseridir. Eserde, lâle yetiştirmenin sistemleşmiş ve terimleri olan bir bilim olduğu vurgulanır ayrıca çalışmanın ikinci bölümü, konuyla ilgili ilk lâle sözlüğü olması açısından son derece önemlidir. “1138 İstanbul lâlesinin” kayıtlı olduğu eserde Remzî; Lâle Devri ortalarında, kendisi de lâle yetiştiren Sadrazam İbrâhîm Paşa başta olmak üzere Osmanlı devlet ricâli ve hemen hemen her meslekten insanların lâleye duydukları ilgiyi gözler önüne serer. Remzî, eserin kenarlarına çizdiği lâle şekilleri ile bir “İstanbul bahçesi teması” ortaya koymaya çalışmıştır. Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul'daki lâle adlarından birçoğu 18. yüzyıl klasik Türk şiirinde lâle adlarıyla ilgili yazılmış manzumelerde geçmektedir. Defter bu bağlamda Klasik Türk şiirine kaynaklık da etmektedir.

ALANI

Edebiyat/ Klasik
Türk Edebiyatı/ Lale
Yetiştiriciliği

ESERİN DÖNEMİ

18. Yüzyıl

BASIM YILI

2020

SAYFA SAYISI

589

Hesâb-ı Nazarî

MEHMET NADİR

Hazırlayan:
PROF. DR. MELEK DOSAY GÖKDOĞAN
DR. SAFİYE YILMAZ ERTEN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Mehmet Nadir; matematik, eğitim, edebiyat ve siyaset gibi birçok alanla ilgilenmiş ve bunlarla ilgili gazete ve dergilerde pek çok yazı yazmış bir Osmanlı aydınıdır. Darülfünun Fen Fakültesi'nde Sayılar Teorisi kürsüsü profesörlüğü de yapmış olan Mehmet Nadir'in matematik çalışmalarının hemen tamamı sayılar teorisi alanında olup eserleriyle konuya orijinal katkılarda bulunmuştur. Eserde, Osmanlı Devletinin son dönem matematikçilerinden Mehmet Nadir'in (1856-1927) *Hesâb-ı Nazarî* adlı sayılar teorisi kitabının Latin harflerine aktarılması ve değerlendirmesi yer almaktadır. Nadir'in *Hesâb-ı Nazarî* adlı kitabının, içerdiği konular ve konuların ele alınış biçimi bakımından Osmanlı topraklarında sayılar teorisi alanında bir örneğinin daha bulunmadığını söyleyebiliriz. Bu çalışma ile alanında uzman bir ilim adamı olan Mehmet Nadir ve onun değerli eseri ilim âleminin dikkatlerine sunulmaktadır.

ALANI

Matematik/ Sayılar
Teorisi

ESERİN DÖNEMİ

20. Yüzyıl

BASIM YILI

2020

SAYFA SAYISI

374

Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Künhü'l- Ahbâr'ında Medrese ve İlmiye

Hazırlayan:

PROF. DR. EKMELEDDİN İHSANOĞLU

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
33

On altıncı asrın önemli tarihçisi Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr* adlı eserinde medrese ve ilmiye konularıyla ilgili bilgi ve görüşleri yirminci yüzyılda Osmanlı medrese tarihçiliğini belirgin bir biçimde şekillendirmiştir. Rahmetli Prof. İ. H. Uzunçarşılı'nın, Âlî'nin serdettiği bilgi ve görüşleri aynen benimsemesi bunların genel kabul görmesine yol açmıştır. Prof. İhsanoğlu, kırk yıla yakın süre içinde genel olarak İslam ve özel olarak Osmanlı bilim ve eğitim kurumları tarihi konusunda yürüttüğü araştırmalar, yönettiği yüksek lisans ve doktora tezleri ile Âlî-Uzunçarşılı paradigmasını tartışmaya açmıştır. Prof. İhsanoğlu, Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr*'daki medrese ve ilmiye ile ilgili metninin altı muteber nüshaya dayalı tenkitli neşrini hazırlamıştır. Ayrıca Âlî'nin “medrese” ve “ilmiye” konusunda ileri sürdüğü bilgiler ile görüşlerin tamamını bir bütün olarak ele almış, daha sonra da müellifin verdiği bilgilerin, temel kaynaklar ışığında ne ölçüde doğru olduğunu tenkidî bir bakış açısıyla incelemiştir.

ALANI

Tarih/ Bilim Tarihi/ İlim
Hayatı

ESERİN DÖNEMİ

16. Yüzyıl

BASIM YILI

2020

SAYFA SAYISI

127

Kitabü's-Şifâ: Nefs

İBN SÎNÂ

Hazırlayan:
DOÇ. DR. MEHMET ZAHİT TIRYAKI

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Klasik dönem filozoflarının metinlerinde ortaya konulduğu haliyle “nefs teorisi”, varlığa ve insana canlılık ve hareketin nasıl eklemlendiğini, nefse beden arasındaki ilişkinin nasıl kurulduğunu açıklamaya çalışan bir teoridir. İbn Sînâ’nın, Türkçede ilk kez okuyucuyla buluşan *Kitâbü’s-Şifâ: Nefs*’i, İslam felsefesinin klasik çağında “nefs” üzerine yazılmış ve uzun bir süre boyunca sadece İslam felsefesinde değil genel olarak felsefe tarihinde de son derece etkili olmuş yetkin bir felsefi çözümleme olarak dikkat çekiyor. Ortaya çıktığı dönemin en kuşatıcı ve kapsamlı felsefe külliyyatının bir parçası olarak yazılan eser; insanın “biyolojik”, “fiziksel”, “bedensel”, “duyusal” ve “zihinsel” her türlü yaşamsal etkinliğinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin makul ve bütüncül bir çerçeve sunmaya çalışıyor.

Molla Lutfi ve Fütûhât'ı

Hazırlayan:
PROF. DR. ÖMER MAHİR ALPER
DR. YASİN APAYDIN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Molla Lutfi (ö. 900/1495), İslâm ilim ve felsefe mirasını yetkin bir şekilde alımlayıp kendine özgü iddiaları ve yorumlarıyla fikrî ve ilmî tartışmalara yol açmış önemli bir bilgin ve düşündürüdür. O, ortaya koyduğu eserleriyle İslam entelektüel geleneğinin pek çok alanına yenilikler getirmiştir. Bu çalışma, Molla Lutfi'nin bugüne kadar bilinmeyen ve ilk kez keşfedilen; tefsîr, usûl-i fıkıh, kelâm ve felsefeye dair bazı temel ve kaynak metinlere yönelik tahlil ve itirazlarını içeren *Fütûhât* başlıklı eserinin neşrini, tercümesini ve kapsamlı incelemesini sunmaktadır. Molla Lutfi'nin bir yandan mevcut birikimi sorgulayıp eleştirdiği, diğer yandan da çözüm önerileri sunduğu bu eseri, onun genelde İslam düşüncesine, özelde Osmanlı düşüncesine yapmış olduğu katkıyı ortaya koyması açısından oldukça önemlidir.

ALANI

İlahiyat (Tefsir-Kelam-Fıkıh)

ESERİN DÖNEMİ

15. Yüzyıl

BASIM YILI

2021

SAYFA SAYISI

175

Dîvân-ı Hafî

Hazırlayan:
DOÇ. DR. ERSEN ERSOY

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Klasik Türk Edebiyatı ile ilgili yaygın ve yanlış kanaatlerden biri de bu edebiyatın sadece padişaha ve onun çevresinde bulunan yüksek eğitimli bir zümreye ait olduğu düşüncesidir. Son yıllarda yapılan araştırmalar neticesinde yukarıda bahsedilen kanaat değişmeye başlamıştır. Çünkü esnaf olup, iyi bir eğitim almamış hatta okuma yazma bilmeyen ancak şiir ortamlarında bulunmaları ve kabiliyetleri sayesinde klasik tarzda şiir söyleyen pek çok şairin varlığı gün yüzüne çıkmıştır. Bu çalışmayla Klasik Türk Edebiyatının ilginç şahsiyetlerinden birisi olan Hafî'nin Divan'ı Klasik Türk Edebiyatı ile alakadar olanların ilgisine sunulmaktadır. Yurt dışında bulunan iki el yazması nüshadan hareketle metni tesis edilen Hafî Divan'ı ilk defa neşredilmektedir.

ALANI

Edebiyat/ Klasik Türk
Edebiyatı

ESERİN DÖNEMİ

15.-16. Yüzyıl

BASIM YILI

2021

SAYFA SAYISI

288

Kırım Hanlığı Kadı Sicilleri Katalogu

Hazırlayan:

PROF. DR. FEHMİ YILMAZ
PROF. DR. AHMET CİHAN
PROF. DR. ÖZLEM DENİZ YILMAZ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
37

Kırım Hanlığı Kadı Sicilleri, genelde Karadeniz bölgesinin, özelde Kırım Hanlığının hukukî, siyasî, sosyal ve iktisadî tarihi için son derece önemli kaynaklardan biridir. SSC-B'nin dağılmasıyla erişilebilir hale gelen bu kaynak sayesinde Rus ve Batı literatüründe neredeyse yok sayılan Kırım Hanlığı üzerine hem Türkiye hem de Batı'da yeni çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışma, St. Petersburg Rusya Millî Kütüphanesi El Yazmaları Bölümü Fond 917'de "Kırım Hanlığı Kadıasker Defterleri" adıyla kayıtlı 121 cilt kadı sicili ile Yalta Tarih ve Edebiyat Müzesi'nde bulunan "Karasu Kazası Kadılığına" ait bir cilt sicilden oluşan toplam 122 cilt sicil koleksiyonunu tanıtmak amacıyla hazırlanmış bir katalogdur. Ayrıca bu katalog, St. Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu El Yazmaları Enstitüsü Belgeler Fonu T500'de kayıtlı V. D. Smirnov Koleksiyonu içinde yer alan sicil parçalarını da içermektedir. Kırım Hanlığının "idarî yapısı", "sosyal hayat", "iktisadî hayat", "mimarî yapılar", "taşınmaz mülk çeşitleri" ve "vakıflar" gibi ana başlıklar altında toplanabilecek bu kayıtlar; Hanlığın, Osmanlı İmparatorluğuna benzer bir şekilde idarî, askerî ve sosyo-ekonomik yönden teşkilatlanmış olduğunu ortaya koymaktadır.

ALANI

Tarih/ İktisat/İlmi hayat

ESERİN DÖNEMİ

17.-19. Yüzyıl

BASIM YILI

2021

SAYFA SAYISI

382

Aynü'l-Hayât

(3 CİLT)

İLYÂS B.
MUHAMMED B. ALİ

Hazırlayan:
DR. MEHMET AKİF ALPAYDIN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

M üslüman Türklerin Mâverâünnehir bölgesinde güçlü temeller üzerine bina edip inşasını sürdürdüğeldiği ilmî faaliyetler, yüzyıllar boyunca İslâm'ın temel referans metinlerinin dili olan Arapça üzerinden gerçekleşmiştir. Türklerin son büyük devletlerine mekân olan Anadolu coğrafyası, söz konusu paradigmanın değişimine bir merkez olmuştur. XII. asır ve öncesinde daha ziyade şifâhî iletişimin bir vasıtası olan Türk dili, takip eden yüzyıllarda ilmî faaliyetlerde de bir vasıta olarak kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle Anadolu Selçuklularının dağılması sonrasında bu coğrafyada ortaya çıkan beyliklerin, Türk dilinin ilmî sahada kullanılmasında büyük hizmetleri olmuştur. Bu durum daha sonra Osmanlıların himayesinde devamlılık arz etmiştir. Bu dönemde, yani XIV. ve XV. asırlarda, telif ve tercüme olmak üzere birçok kıymetli Türkçe eserin kaleme alındığını görmekteyiz. Anadolu sahasında ortaya çıkan, Türkçe tercüme ve telif hareketinin çok önemli bir ürünü olarak değerlendirilmesi gereken 'Aynü'l-Hayât' isimli Kur'ân tefsiri, muhtevası ve metodolojisi açısından dikkat çekici özelliklere sahiptir. Osmanlı hükümdarı Sultan II. Murad'a ithâfen XV. asrın ilk yarısında kaleme alınan 'Aynü'l-Hayât'ın bu neşrinin, Türk-İslâm medeniyetinin ilmî sahadaki zenginliğinden istifade etmemize katkı sunmaktadır.

ALANI
İlahiyat/Tefsir

ESERİN DÖNEMİ
15. Yüzyıl

BASIM YILI
2021

SAYFA SAYISI
1608

Şükûfe-Nâme

ALİ ÇELEBİ

Hazırlayan:
DOÇ. DR. NESLİHAN KOÇ KESKİN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE AKADEMİSİ BİLİMLERİ

Üsküdarlı Ali Çelebi'nin *Şükûfe-nâme*'si, bilinen en eski tarihli ve resimli şükûfe-nâmedir. 1679'da vefat etmiş olan Çelebi'nin günümüze ulaşan tek eseri 1667/8 yılında yazdığı *Şükûfe-nâme*'sidir. Sekiz nüshası tespit edilen eser, iki ana bölümden oluşmuştur. Çiçeğin önemini anlatan Çelebi; yaşadığı zamanda bahçıvanların yetiştirdikleri çiçeklere ad verme ve defterlerine kaydetme gelenekleri olmasına rağmen onların tavsiflerini yazmadıklarını belirtmiş, eserini yazma sebebini çiçekleri ve yetiştiricilerini unutulmaktan kurtarmak olarak açıklamıştır. Ayrıca çiçeğin mistik boyutlarına; lâle, süm-bül ve gül çeşitlerine dair bilgilere yer verilmiştir.

ALANI

Klasik Türk Edebiyatı/
Çiçek Yetiştiriciliği

ESERİN DÖNEMİ

17. Yüzyıl

BASIM YILI

2021

SAYFA SAYISI

188

Târîh-i Askerî-i Osmânî

(3 CİLT)

AHMED CEVAD PAŞA

Hazırlayan:
DR. FATİH AKYÜZ
DR. FATİH TETİK

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Ahmed Cevad Paşa'nın üç ciltlik *Târîh-i Askerî-i Osmânî* eserinin ilk kısmı daha çok yeniçerilik teşkilatıyla ilgilidir. Yeniçeri Ordusu'nun kuruluşundan 1826 yılında ortadan kaldırılmasına kadar geçen sürede söz konusu askerî yapı ayrıntılı bir şekilde bu kısımda anlatılmaktadır. Yeniçeriliğin kuruluşu, bölümleri, subay takımı, kışlaları, meclisleri, kanunları, kullandıkları silahlar ve kıyafetleri, âdet ve merasimleri, çıkardıkları isyanlar ve teşkilatın ortadan kaldırılmasının sebepleri ilk cildin ele aldığı konulardır. Yazarın el yazısıyla kaleme aldığı ikinci ciltte ise, III. Selim ve II. Mahmud dönemi askerî ıslahatlar konu edilmiştir. Nizâm-ı Cedîd ve Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye orduları bu bölümün ana başlıklarıdır. Yazma eser hüviyetindeki son ciltte, Osmanlı Devleti için bir dönüm noktası olan Tanzimat sonrası ordu reformu izah edilmektedir.

ALANI

Osmanlı Tarihi/ Osmanlı Askerî Tarihi

ESERİN DÖNEMİ

19. Yüzyıl

BASIM YILI

2021

SAYFA SAYISI

1107

Hamdi Efendi ve Beyân-ı Kâide-i Cedîde

Hazırlayan:

DR. ÖĞR. ÜYESİ ELİF BAGA
DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEHRA BİLGİN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Eserde, Mekteb-i Harbiye-i Şahane'nin ilk öğrencilerinden Hamdi Efendi'nin yüksek öğrenim için gönderildiği Viyana'da Avusturyalı matematikçi Karl Heinrich Gräffe'nin *Die Auflösung der höheren numerischen Gleichungen* makalesine dayanarak hazırladığı *Beyân-ı Kâide-i Cedîde fî Halli Berâ-yı Muâdelât-ı Adediyye-i Âlîye* adlı risalesi Osmanlılarda modern matematiğe katkı sağlayan ilk örneklerden olması çerçevesinde incelenmektedir. Hamdi Efendi'nin hayatı ve ilmi çalışmalarına dair arşiv belgelerine dayanan kapsamlı bir biyografisini ve *Beyân-ı Kâide-i Cedîde*'nin günümüz harflerine aktarılmış metnini ve onun matematiksel analizini içeren bu eser, Hamdi Efendi'nin Viyana'da matematik çalışmalarını asıl kaynaklarıyla incelemesi bakımından bir ilki temsil etmektedir. *Beyân-ı Kâide-i Cedîde*, aynı zamanda Osmanlıların modern eğitim politikaları, Avrupa'daki öğrencilerin akademik zihniyeti, üretilen bilginin seviyesi gibi farklı bahislere dair mülâhazalarla siyasi, sosyal ve bilimsel etmenleri de içeren çok katmanlı bir matematik tarihi çalışmasıdır.

ALANI

Osmanlı Bilim Tarihi/
Matematik Tarihi

ESERİN DÖNEMİ

19. Yüzyıl

BASIM YILI

2021

SAYFA SAYISI

219

Lâyiha Sûretinde Bir Müzekkere

KEÇECİZÂDE
İZZET MOLLA

Hazırlayan:
PROF. DR. AHMET CİHAN
PROF. DR. MUSTAFA ÇİÇEKLER

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

“Yaşadığı Devri Dolduran Bir İnsan” olan Keçecizâde İzzet Molla, 19. yüzyılın ilk çeyreğinde, II. Mahmut tarafından hayata geçirilen devletin değişim ve dönüşüm hamlesinin en önemli fikir mimarlarından biridir. Çalışmada Keçecizâde İzzet Molla’nın zaman zaman sürgünlerle değişen ilginç hayat hikâyesi, zorlu devlet görevlerini nasıl icra ettiği ve çeşitli konularda yazdığı eserleri ele alınarak onun bir portresi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu portrenin oluşmasında, onun renkli hayatının yanı sıra eserleri içinde dikkatlerden kaçmış son derece önemli olan layihasına odaklanılmaktadır. İzzet Molla’nın yazmış olduğu ikinci layihası ya da *Lâyiha Sûretinde Bir Müzekkere*’si; devlet yönetimi, kamu bürokrasisi ve devletin çeşitli alanlarda yeniden organize edilmesi tekliflerini içeren bir öneriler manzumesidir. Bir mukaddime ve birbirinden bağımsız on iki bölümden oluşan lâyihada, belli bir mantık silsilesi içerisinde birbiriyle az çok ilgili çeşitli konular ele alınmış ve bunların çözümlerine dair görüşler ileri sürülmüştür.

Et-Turuku's-Seniyye Fi'l-Âlâti'r-Ruhâniye

OLAĞANÜSTÜ
ALETLERİN YAPIMINDA
ŞAHANE YÖNTEMLER

TAKİYÜDDİN ER-RÂSİD

Hazırlayan:
PROF. DR. ATILLA BİR
PROF. DR. MUSTAFA KAÇAR
DR. ÖĞR. ÜYESİ ÂDEM AKIN

İlki 9. Yüzyılda Benu Musa Kardeşlerin hazırladığı *Kıtab el-Hiyel* adlı eser ile başlayan ince teknoloji konusundaki çalışmlar, 13. Yüzyılda Ebul-İzz el-Cezeri'nin (öl. 1204'ten sonra) *Kıtab Beyn el-İlm ve'l-Amel en-Nâfi' fı Sına'atı'l-Hiyel* adlı eseri ile devam etmiştir. *Et-Turuku's-Seniyye fı'l-Âlâti'r-Ruhâniye*'nin müellifi olan Ta-kiyüdin er-Rasid, Leonardo da Vinci (ö. 1519) ve Tycho Brahe (ö. 1601) gibi âlimler ile aynı yüzyılda yaşamış bir Osmanlı bilim adamıdır. Yazdığı otuza yakın eseri içerisinden seçilmiş olan bu kitabı İslam Medeniyetinde “hiyel” kitabı yazma geleneğinin son ve en kapsamlı çalışmasıdır. Hiyel kitapları hâlâ güncelliğini koruyan eskimeyen teknolojileri ihtiva etmektedir. Dolayısıyla bu kitapla günümüz okuyucusuna ulaşabilmek için çeviri mümkün olduğu kadar teknik çizimlerle anlatılmıştır.

Kevâkib-i Seb'a Yedi Gezegen

FRANSIZ AYNASINDA
OSMANLI KÜLTÜRÜ

Hazırlayan:
PROF. DR. EKMELEDDİN
İHSANOĞLU

Avrupa'da özellikle Fransa'da XVIII. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı'ya karşı entelektüel çevrelerde artan merak neticesinde Republic of Letters/Edebiyat Cumhuriyeti adlı kültürel hareketin mensupları arasında Osmanlıların ve kullandıkları tabir üzere Türklerin edebiyatları (literatür) ile ilgili öğrenme arzusu belirmiştir. Bu çevrenin üyelerinden birisi olan Marsilyalı Marquis de Caumont'un (Marquis de Avignon) merak etmesi üzerine Fransa'nın İstanbul sefaretinde çalışan Peyssonnel adındaki görevli ile uzun yazışmalar ve temasların neticesinde Osmanlı yüksek bürokrasisi ile irtibat kurulur ve kimliği açıklanmayan ulemadan bir zata bu konuda bir eser yazdırılması talep edilir. Böylece 1739 yılının ilk aylarında *Kevâkib-i Seb'a*, yani *Yedi Gezegen* adlı risale ortaya çıkar. Osmanlı ulemasından ismi açıklanmayan müellif eseri kısa sürede yazar fakat metinde geçen ilim adlarının listeleri dışında, Fransızcaya tercümesi gerçekleşmez. Müellif risalesinde, Osmanlılarda ilim anlayışı, ilimler tasnifi ve eğitim hayatının ilk kademesinden sonuna kadar değişik safhalarını açıklar. Medreselerde okutulan dersler, ders ve müracaat kitapları ve bunların müellifleri hakkında sistematik sıralama şeklinde bilgiler sunar. *Kevâkib-i Seb'a* risalesinin muhtevası, müellifin kimliği, muhiti, zihniyeti ve düşünce dünyasının tespit edildiği bu çalışma, yeni yapılacak araştırma ve çalışmalara imkân tanıyacak bir özelliكتedir.

Nizâ'-ı İlm ü Dîn: İslâm ve Ulûm

AHMED MİDHAT EFENDİ

Hazırlayan:
DR. MUSTAFA ALPER

John William Draper, *Nizâ'-ı İlm ü Dîn* yani *Bilim ve Dinin Çatışması* adlı eserini kullandığı başlıktan da anlaşılacağı üzere dinin bilimin gelişmesine engel olduğu iddiası ile yazmıştır. Pozitivizmin etkisi altındaki Draper eserinin başlığında bilimi öncelerken dini çatışmayı çıkaran taraf olarak görür. Gerçeklerin sadece bilimle anlaşılacağını düşünen Draper, eserini Osmanlı Devleti'nin Fransız İhtilali'nin etkisiyle ortaya çıkan bağımsızlık hareketleri sebebiyle toprak kayıplarının yaşandığı, siyasi ve ekonomik anlamda sıkıntıya düştüğü bir dönemde kaleme almıştır. Midhat Efendi Draper'in eserini sadece tercüme etmekle kalmaz, yer yer Draper'e karşı çıkar kendi görüşlerini verir, kaygılarını dile getirir, ilavelerde bulunur. Osmanlı son dönemi aydını olarak Midhat Efendi bu tavrıyla, Oryantalist yaklaşıma karşı duruşun ilk örneklerinden birini vermektedir. Midhat Efendi'nin eleştirel tercümesini yayınlaması Draper'in eserini yayımlama tarihine oldukça yakındır.

ALANI

Pozitif Bilimler ve Din
Çatışması

ESERİN DÖNEMİ

20. Yüzyıl

BASIM YILI

2022

SAYFA SAYISI

758

Aşçı Mektebi

(2 CİLT)

AHMED ŞEVKET

Hazırlayan:
DR. GÖKER İNAN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
46

İmparatorluğun sonunda ve Cumhuriyet'in hemen başında Ahmed Şevket tarafından hazırlanan *Aşçı Mektebi*, gastronomi kültürü, yani mutfak sanatları için yemek ve tatlıların pişirme, hazırlama ve sunumlarıyla ilgili dikkat çekici bilgiler verir. Dört ana bölümden oluşan *Aşçı Mektebi* çorbalardan kebablara, tatlılardan turşulara kadar çok geniş bir yelpazede yüzlerce tarifi içermektedir. Eserin bir diğer özelliği, imparatorluğun son asrında seçkin bir zümre tarafından alafrangalaşmayı artık bir hayat tarzı olarak benimseyen Pera ve çevresindekilerin yeme-içme hususiyetlerine de yer vermiş olmasıdır. Bu bakımdan eserde Türk mutfağı kadar Avrupa mutfağına ait çok sayıda yemek tarifi de dikkati çekmektedir. Eser, günümüz harfleriyle ilk defa yayımlanmıştır.

ALANI
Gastronomi

ESERİN DÖNEMİ
20. Yüzyıl

BASIM YILI
2022

SAYFA SAYISI
1323

Müze-i Askerî-i Osmanî Züvvârına Mahsûs Rehber

OSMAN SERMED
MUHTAR ALUS

Hazırlayan:
DOÇ. DR. MEHMET MERT SUNAR
ZEYNEP DEMİR OKYAY

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Sermed Muhtar Alus'un Askeri Müze memuriyeti sırasında hazırlamakla görevlendirildiği ve 1920-1922 yılları arasında tamamlanarak üç kısım halinde basılan *Müze-i Askerî-i Osmanî Züvvârına Mahsûs Rehber* isimli eseri içerik açısından bir müze rehberinin çok ötesinde bir metindir. Alus'un eseri, müze koleksiyonunu tanıtan bir rehberin özelliklerini aşarak müzeye ev sahipliği etmiş olan Aya İrini Kilisesi'nin tarihçesinden Osmanlı Askeri Müzesi'nin kuruluşuna, müzede bulunan koleksiyonlardan, Osmanlı ve Avrupa askeri tarihi ve teşkilatına kadar çok geniş bir alanı konu alan bir esere dönüşmüştür. Sermed Muhtar Alus'un kitabı, sadece askeri tarihçilik açısından değil Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde farklı sebeplerden dolayı çok fazla yer değiştiren ve zarar gören Askeri Müze koleksiyonunun bir kısmının 20. yüzyılın başındaki durumunun belgelendirilmesi açısından da önem taşımaktadır.

ALANI

Tarih/ Osmanlı Tarihi/
Askeri Müze Rehberi

ESERİN DÖNEMİ

20. Yüzyıl

BASIM YILI

2022

SAYFA SAYISI

389

Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l- Ümem

İBRAHİM
MÜTEFERRIKA

Hazırlayan:
ARŞ. GÖR. COŞKUN ÜNSAL

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Usûlü'l-hikem, Müteferrika matbaasının dokuzuncu kitabı olarak 1732'de 500 adet basılmıştır. Daha sonra muhtelif tarihlerde matbu nüshayı esas alan yazma istinsahlar da üretilmiştir. Coşkun Ünsal tarafından hazırlanan çalışmada, eserin matbu ile yurt içindeki 7 yazma nüshası mukayese edilmiştir. İbrahim Müteferrika'nın eseri yazarken hangi kaynaklardan istifade ettiği ve eserin kendinden sonra ne gibi tesirleri olduğu üzerinde durulan çalışmada, Usûlü'l-hikem'in matbusunu esas alan günümüz harflerine aktarılmış hali de yer alır. Türk modernleşmesine dair en önemli eserlerden biri olan *Usûlü'l-hikem fî nizâmi'l-ümem*'de, İbrahim Müteferrika'nın hayatı; telif, zeyil ve tercüme eserleri hakkında bilgiler verilmiş, ardından Usûlü'l-hikem'in adı, telif tarihi, hangi gerekçelerle telif edilip kime takdim edildiği ve muhtevası üzerinde durulmuştur. Osmanlı tarihinde birçok yeni kavram ve konunun gündeme getirildiği bu eserin yazılış gayesi, Osmanlı askerî yapısındaki temel problemlerin nasıl çözülebileceğine dair fikirler sunmaktır. Usûlü'l-hikem, yazıldığı dönemden itibaren Osmanlı düşünce hayatına derinden tesir etmiş ve Nizâm-ı Cedîd Ordusunun kurulmasına giden süreçte etkili olmuştur.

ALANI
Siyasetname

ESERİN DÖNEMİ
18. Yüzyıl

BASIM YILI
2022

SAYFA SAYISI
259

eş-Şukûk alâ Batlamyûs

İBNÜ'L-HEYSEM

Hazırlayan:

DOÇ. DR. FATMA ZEHRA PATTABANOĞLU
DR. ÖĞR. ÜYE. AHMED NUREDDİN KATTAN
ZEHRA AKKUŞ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

İslam âleminde ilim ve sanata dair en yoğun ve orijinal eserlerin ortaya konduğu Hicri 3. asırda İbnü'l-Heysem (ö.1040) geometri, fizik, astronomi özellikle de optik alanında eserler kaleme almıştır. Bu kitapta İbnü'l-Heysem, astronomide otorite sayılan Batlamyus'un gezegen modellerini eleştirerek, düzenlemeler ve kuramlar üzerinde yeniden düşünülmesinde öncülük yapar. Doç. Dr. Fatma Zehra Pattabanoğlu, Dr. Öğr. Üyesi Ahmed Nureddin Kattan ve Zehra Akkuş tarafından hazırlanan İbnü'l-Heysem'in *eş-Şukûk alâ Batlamyus* adlı eserinin inceleme, tahkikli metin ve çeviri çalışmasını içeren bu kitap, günümüz okurlarına kadim mirasımızın bilimsel örneklerinden birini sunmaktadır. İslâm astronomi tarihinde sistemli olarak İbnü'l-Heysem ile başlayan eleştiri yani “şukûk geleneği” sayesinde Nasîrüddin et-Tûsî, Urdî, İbnü's Şâtîr ve onların halefleri Batlamyus'taki çelişkilerden kaçınarak evrenin düzenlenmesinde yeniden inşa çalışmalarına yön vermişlerdir. İşte bu düzeltmeler, teknikler ve alternatif modeller yeni astronominin (Kopernik astronomisi) temellerini oluşturmuştur.

Gelibolulu Mustafa Âlî ve Kavâ'idü'l- Mecâlis'i

Hazırlayan:
PROF. DR. MEHMET ŞEKER

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

On altıncı yüzyılda yaşamış olan Gelibolulu Mustafa Âlî, *Kavâ'idü'l-Mecâlis* adlı eserinde Osmanlı toplumu hakkında bilgiler verir. On bölüm hâlinde yazılmış olan eserin “Kâ’ide-i Asnâf-ı Cem’iyyethâ” başlığı altındaki üçüncü bölümünde; çeşitli zümrelerin değişik vesilelerle zaman zaman veya mutad olarak “Lütuf Meclisi”, “Gezek Sohbet”leri, “Zürefâ (zarifler) Cem’iyyet”leri, “Kuyruk Sohbeti” ve “Sıra Sohbeti” gibi adlarla toplantılar düzenledikleri anlatılır. Fesat ve kötülük cemiyetlerinden uzak kalarak, “Ârifâne konukluğuyla mesrûr olmak gerekir” diyerek bu toplantıların önemli bir özelliğine de dikkat çeker. XVI. yüzyılda Osmanlı toplumunda değişik meslek mensupları ile devlet kademelerinde görev yapanların nasıl bir evde oturabilecekleri hakkında da kendi görüşlerini eserin dokuzuncu bölümünde belirten Âlî, onuncu bölümde de toplum hayatına dair eserin genel konusu ile ilgili dikkat çekici öğütler verir. Eserde, Osmanlı sosyal hayatında düzenlenen bu evlerin ve sohbet toplantılarının özellikleri hakkında bilgiler verilir. Yazar, bu meclislerin beğenilmeyen yönlerini de eleştirerek onları çeşitli örneklerle ele alır.

ALANI

Tarih/ Osmanlı Tarihi/
Osmanlı Adab-ı
Muâşareti

ESERİN DÖNEMİ

16. Yüzyıl

BASIM YILI

2022

SAYFA SAYISI

175

Tenzîlü'l- Efkâr fî Ta'dîlî'l-Esrâr

ESİRÜDDİN EL-EBHERÎ

Hazırlayan:
PROF. DR. KÂMİL KÖMÜRCÜ
DR. EKREM SEFA GÜL

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

XIII. yüzyılda Anadolu'da yaşayan Ebherî, mantık çalış-
malarının yanında metafizik, fizik, geometri ve astro-
nomi üzerine de birçok eser kaleme almıştır. Esîrüddin
el-Ebherî'nin *Tenzîlü'l-Efkâr fî Ta'dîlî'l-Esrâr* isimli eserinin tenkitli
neşrini, kısa bir değerlendirmesini ve Türkçe tercümesini Prof.
Dr. Kâmil Kömürcü, Dr. Ekrem Sefa Gül hazırlamıştır. Ünlü
düşünürün bir iki istisna dışındaki eserlerinin çoğu, yazma
halindedir. *Tenzîlü'l-Efkâr fî Ta'dîlî'l-Esrâr* eserinin Türkiye'de-
ki kütüphanelerde beş nüshasını tespit edilmiş, çalışmada bu
nüshaların hepsi incelenerek tenkitli neşri hazırlanmıştır. İslam
düşüncesinin temel sorunları üzerine kaleme alınmış olan bu
kitap, kendi zamanına kadarki tartışmaları en güzel özetleyen
çalışmalardan biridir. Mantık, metafizik ve fizik olmak üzere
üç bölümden oluşur. Bu ilimler kendi içinde ilk önce makale-
lere, sonra bölümlere, en sonunda ise alt başlıklara ayrılmıştır.
Tenzîlü'l-Efkâr'ın mantık bölümü, Meşşâî mantık anlayışını yan-
sıtmaktadır. Zira bu kitapta gerek mantığın tasavvur ve tasdik
olarak ikiye ayrılması gerekse ispatın içeriğinden çok formuna
önem verilmesi bunun en açık delilleridir.

ALANI

İslam Felsefesi/ Mantık,
Metafizik ve Fizik

ESERİN DÖNEMİ

13. Yüzyıl

BASIM YILI

2022

SAYFA SAYISI

614

Matrâkçı Nasûh'un Süleymân- Nâmesi

MATRAKÇI NASUH

Hazırlayan:
DAVUT ERKAN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Nasuh b. Karagöz El-Priştrevî ya da daha çok bilinen adıyla Matrakçı Nasuh, 16. asır Osmanlı tarihçileri arasında yer alan en önemli isimlerden biridir. Matrakçı Nasuh, Enderun'a girerek eğitimini burada tamamladı. Çok iyi bir silahşor olan Nasuh, buradaki eğitimi sırasında devrin ünlü âlimlerinden dersler aldı. Matematiğe de ilgi duyan, yazdığı ilk eseri matematik alanında olan Nasuh'un asıl ilgi sahası ise tarih. Öyle ki ilk insandan 1551 yılına kadar gelen ve içinde Osmanlı tarihinin de yer aldığı bir dünya tarihi kaleme aldı. Ona tarihçi olarak asıl ününü kazandıran ise Süleymân-nâme isimli eseridir. Matrakçı Nasuh, son derece edebî bir üslupla kaleme aldığı eserlerine insansız topografik minyatürler yerleştirerek Osmanlı tarihçiliğinde yepyeni bir çıkır açtı. Geride bıraktığı bu minyatürlü Osmanlı tarihinin önemli bir bölümü kendi görgü şahitliğine dayanıyor. Aynı zamanda çizmiş olduğu coğrafyaya odaklanan ve insansız minyatürler 16. asır Osmanlı coğrafyası, mimarisi, denizciliği ve İstanbul'u ile ilgili önemli kaynaklardan biri kabul ediliyor.

ALANI
Tarih

ESERİN DÖNEMİ
16. Yüzyıl

BASIM YILI
2023

SAYFA SAYISI
536

Sadullah Enverî Târîhi

SADULLAH ENVERÎ

Hazırlayan:
DR. ÖĞR. ÜYESİ
ÜMMÜĞÜLSÜM FİLİZ BAYRAM

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Sadullah Enverî, III. Mustafa, I. Abdülhamid ve III. Selim dönemlerinde aralıklı olarak 5 kez vakâyi'nüvislik ya da bugünkü ifadeyle “resmi devlet tarihçiliği” görevinde bulundu. Bu sırada Osmanlı tarihinin ana kaynaklarından biri olan oldukça hacimli üç ciltlik bir eser yazdı. Enverî Târîhi'nin 3. cildi, ağırlıklı olarak 1786-1787/ 1791-1792 Osmanlı-Rus ve Avusturya savaşlarına dair bilgiler içeriyor. Ayrıca savaş dışında bu döneme ait çeşitli bilgiler de eserde yer alıyor. Eserin ilk bölümünde, Sadullah Enverî'nin hayatıyla ilgili arşiv belgelerinden elde edilen veriler, diğer vakâyi'nüvislerin ve araştırmacıların yazdıklarıyla birleştirilerek yazarın biyografisi güçlendirilirken, 2. bölümde, Enverî'nin 3 ciltlik tarih kitabı tanıtılıyor ve eserin 1., 2. ve 3. ciltleri ile esere ait bilinen nüshalar detaylı bir şekilde inceleniyor. Çalışma, Osmanlı tarihini anlamak ve konuyla ilgili çeşitli çalışmalar yapmak isteyenler için önemli kaynak metinlerden biri olarak nitelendiriliyor.

İstanbul'un Asayişine ve Taşraya Dair Yazılı Emirler

Hazırlayan:
PROF. DR. ABDULKADİR ÖZCAN
DR. NURTEN SEVİNÇ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
54

Coğunluğu Sultan I. Mahmud (1730-174) döneminde İstanbul'un asayişi ve devlet teşkilatı ile ilgili emirleri içeren mecmuanın tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 3360'ta kayıtlı olan ve muhtevasında seksen altı kadar hatt-ı hümayun, buyuruldu vb. emir ve hükümler yer alan İstanbul'un Asayişine ve Taşraya Dair Yazılı Emirler kitabında, kadınların koçu arabalarına binmelerinin usulüne uygun olmasına; çarşı ve pazarlarda yüzleri açık dolaşmalarının engellenmesine; süslenip mesire yerlerine gitmemelerine; kaldırım meselesine; Mısır'dan gelen vergi gelirlerinin İstanbul'a hızlı bir şekilde nakline; top şenliğinin nerelerde ve nasıl yapılması gerektiğine; Haliç'e bazı gemilerin girmesinin yasaklanmasına; Müslüman mezarlıklarında hayvan otlatılmamasına; veba salgınına karşı yapılacak duaya; bazı saray görevlilerine; sarraf esnafına; esame suiistimalinin önlenmesine; cülûsiye vergisinin affına; İstanbul'a yapılan geliş güzel girişlerin durdurulmasına dair emirler yer alıyor Eser, konuyla ilgili dikkat çekici birçok metin de içeriyor.

**Hekimbaşı
Hayatizade Mehmed
Emin Efendi
Döneminde
Osmanlı
Sarayında
Uygulanan İlaç
Terkipleri**

**Hazırlayan:
RAMAZAN TUĞ**

**TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
55**

**TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES**

İlaç Terkipleri adıyla bilim dünyasının istifadesine sunulan ve benzeri az bulunan eser bir telif değil, tıp ve eczacılık alanındaki teorik bilgilerin hekimbaşılarının gözetiminde Osmanlı Sarayında uygulanmış müfret ve mürekkep ilaç formüllerinden oluşuyor. Eser; 18. yüzyılda sıklıkla sarayın şifahane ve eczanelerinde padişah, şehzadeler, hanım sultanlar, kadın efendiler, harem ve diğer saray mensuplarıyla sadrazam, şeyhülislam ve darüssade ağaları gibi önemli devlet adamları ve başkaları için hazırlanan ilaç reçetelerinin kaydedildiği el yazması bir defter. Deftere hastalıktan korunma ve tedavi amacıyla hazırlanıp deneyimlenen ve defterin başında belirtildiğine göre beğenilen macun, şerbet, su, tenkiye, hap, kurs, toz, gargara, merhem, yağ, ruh, iksir, lapa, yakı, tütsü gibi yüzlerce ilaç reçetesi kaydedilmiş. Tıp tarihi araştırmacıları, geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulayıcıları ile klinik araştırma yapanlar için önemli bir başvuru niteliğinde olan defterde Mehmet Emin Efendi dışında hekimbaşı, tabip, eczacı, cerrah pek çok kaynak kişi ve eserden söz ediliyor.

**ALANI
Tıp**

**ESERİN DÖNEMİ
18. Yüzyıl**

**BASIM YILI
2023**

**SAYFA SAYISI
440**

Osmanlı Eğitim- Öğretim Tarihinin Kaynaklarından Tarîku'l-Edeb

ALİ B. HÜSEYİN
EL-AMÂSÎ

Hazırlayan:
PROF. DR. MEHMET ŞEKER
DOÇ. DR. AHMET NAIM ÇİÇEKLER

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLÂM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
56

İslâm-Türk kültür tarihinin eğitim ve sosyal hayata dair yazılı kaynakları üzerinde yapılan çalışmalar günümüzde artarak devam ediyor. Eğitim öğretimin İslâm toplumu için birinci önceliklerden olduğu gerek Kur'ân-ı Kerîm'de gerekse Hz. Peygamber'in hadislerinde apaçık görülüyor. Bu husustaki çalışmalara bir katkı olması amacıyla yayımlanan Ali b. Hüseyin el-Amâsî tarafından kaleme alınan Tarîku'l-edeb, Osmanlı sahasında Fatih dönemi, İstanbul'un fethine denk gelen tarihte yazılan bir kitaptır. Bir âdâb ve âdâb-ı muâşeret kitabı olarak nitelenidirebilecek Tarîku'l-edeb; mukaddime, yirmi yedi fasıl ve hatimeden oluşuyor. Tarîku'l-edeb'de devrinin eğitim-öğretim hayatına bakışı, âdâb-ı muâşeret kuralları ve sosyal hayata dair çizgiler yanında dinî hayatta her Müslümanın bilmesi gereken belli başlı ilmihal bilgileri de yer alıyor.

ALANI

Pedagoji/Eğitim/
Adab-ı Muâşeret

ESERİN DÖNEMİ

15. Yüzyıl

BASIM YILI

2023

SAYFA SAYISI

442

Eğimli Nu'mân Efendi'nin Tebyînü A'mâlî'l-Misâha'sı

Hazırlayan:
DR. HALİME MÜCELLA
DEMİRHAN ÇAVUŞOĞLU

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

18. yüzyıl Osmanlı âlimlerinden Eğimli Nu'mân Efendi'nin Tebyînü A'mâlî'l-Misâha'sı Avrupa menşeli ilk Türkçe arazi ölçüm kitabı kabul ediliyor. Eser, matematik tarihi açısından da son derece değerlidir. Nu'mân Efendi, eserde önerdiği her bir ölçüm modelini önce anlatıyor, sonra da önerdiği yöntemin doğruluğunu örnek vermek yolu ile dönemin bilim kültürü içerisinde ispatlıyor. Eserde sunulan bilgilerin sistematik düzeni dikkat çekerken, her yeni bilginin bir öncekinin üzerine inşa edilerek temellendirildiği görülüyor. Bu yolla eserin okuyucu tarafından rahatlıkla anlaşılabilmesi ve yine okuyucusunun güvenini kazanabilmesi sağlanıyor.

Mecmû'a-i Ulûm-i Riyâziyye

**BÂŞHOCA
İSHAK EFENDİ**

Hazırlayan:
DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEHRA BİLGİN
ENES GÜLLÜ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

**TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
58**

Zehra Bilgin ve Enes Güllü tarafından yayına hazırlanarak Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Projesi eserleri arasına katılan Mecmû'a-i Ulûm-i Riyâziyye, Osmanlıların 18. yüzyılın ikinci yarısında deniz ve kara birliklerinde eğitilmiş bir askeri sınıf meydana getirmek amacıyla tesis ettikleri Mühendishanelerin en kapsamlı yayını. İshak Efendi'nin 1830 yılında Mühendishâne-i Berrî-yi Hümâyûn'un Başhocalık makamına getirilmesiyle kurumda yapılan müfredat düzenlemelerinde kaynak ihtiyacı bu eserle karşılandı. Aritmetik, cebir, geometri, logaritma, integral, türev, optik, mekanik, ısı, elektrik, kimya, botanik, astronomi konu ve disiplinleri pedagojik bir üslupta öğrenciler için sistemleştirildi, matematik bilimlerdeki gelişmeler hem öğrencilere hem kamuoyuna bu eserle tanıtıldı.

ALANI
Matematik İlimleri

ESERİN DÖNEMİ
18. Yüzyıl

BASIM YILI
2024

SAYFA SAYISI
858

Silsile-i Ulemâ Mecmuası

Hazırlayan:
PROF. DR. EKMELEDDİN İHSANOĞLU

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Eserdeki Silsile-i Ulemâ adıyla bilinen Osmanlı ilmiye teşkilâtı mensuplarının kariyerleri konusunda sıralı ve özet bilgiler içeren belgeler 1965 yılında İsmail Hakkı Uzunçarşılı tarafından ilk defa ilim dünyasına sunuldu. Bu tarihten günümüze kadar tek nüshası Süleymâniye Kütüphanesi Esad Efendi koleksiyonunda bulunan esere, basit bilgi aktarmaları ile sınırlı şekilde müracaat edildi. Bu yolda şimdiye kadar herhangi ciddi, metodik ve geniş çaplı bir teşebbüs olmadı. Prof. İhsanoğlu bu inceleme ve tahlil denemesinde, bu eserin isim tespitini ve türünün tayinini yaptıktan sonra mâhiyetini ve muhteviyatını analitik şekilde ana hatlarıyla ortaya koymaya ve nüshada bulunan silsilelerin neden, nasıl ve kim tarafından hazırlandıklarını bulmak üzere çalıştı. Eserdeki listelerde başta Şeyhülislâm, kazaskerler değişik kadılıklar, müderrislikler ve medreseler kronolojik sırada veriliyor. Rütbeli ulemânın birbirine olan bakışları, eleştirileri ve niteliklerinin çok açık şekilde kayıt altına alması eserin öne çıkan özellikleri arasında yer alıyor.

ALANI

Osmanlı Medrese Tarihi
/ Medrese Görevlileri

ESERİN DÖNEMİ

17. Yüzyıl

BASIM YILI

2024

SAYFA SAYISI

199

Nihâyetü's-Sûl fî Tashîhi'l- Usûl

İBNÜ'Ş-ŞÂTİR

Hazırlayan:

PROF. DR. FATMA
ZEHRA PATTABANOĞLU

PROF. DR. YAVUZ UNAT

DR. AHMED NUREDDİN KATTAN

ZEHRA AKKUŞ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

14. yüzyıl İslam dünyasının önde gelen astronomlarından İbnü'ş-Şâtîr'in kaleme aldığı *Nihâyetü's-sûl fî tashîhi'l-usûl* yeni gezegen modellerini ve astronomik teorileri ele alıyor. İbnü'ş-Şâtîr, Batlamyus'un gezegen modellerini eleştiriyor, kendi gözlemleri ve hesaplamaları doğrultusunda daha hassas ve doğru modeller geliştiriyor. Bu yenilikçi yaklaşımı, daha sonra Kopernik'in çalışmalarına da ilham kaynağı oluyor. “*Nihâyetü's-sûl fî tashîhi'l-usûl*” inceleme, çeviri ve tahkik çalışmasından oluşuyor. Modern astronomiye geçişte önemli etkileri olan eser, Türkiye'deki yazma nüshalarıyla birlikte yeniden gözden geçirilerek İslam dünyasındaki bilim faaliyetlerinin gün ışığına çıkarılması, gelecek nesillere aktarılması ve teorik sürekliliğin sağlanmasına bir kapı aralıyor.

OSMANLI ASKERİ
LİTERATÜRÜNE KATKI:

Hikmet-i Harbiye

GÜZELOĞLU ÂRÂM

Hazırlayan:
DR. FATİH AKYÜZ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

“**H**ikmet-i Harbiye”, Fransız askerî tarihinde önemli bir figür olan Colonel Marquis de Chambray’ın “Philosophie de la Guerre” adlı çalışmasının Türkçeye tercümesidir. Eseri Türkçeye Dr. Fatih Akyüz çevirdi. II. Mahmud devrinde Tercüme Odası’nda çalışan mütercimlerden olan ve hayatı hakkında pek bilgi bulunmayan Güzeloglu Ârâm’ın Yahyazâde Rûhuddin Mehmed Efendi’nin teşvikiyle Fransızcadan çevirdiği eser beş bölümden oluşuyor.

ALANI

Tarih/Osmanlı Tarihi/
Askeri Tarih

ESERİN DÖNEMİ

19. Yüzyıl

BASIM YILI

2025

SAYFA SAYISI

178

Kanuni Sultan Süleyman'ın İkinci Doğu Seferi ve Sefer Rûznâmçe Defteri (955-956 / 1548-1549)

Hazırlayan:

PROF. DR. FERİDUN EMECEN,
PROF. DR. VURAL GENÇ

Kanuni Sultan Süleyman'ın İkinci Doğu Seferi ve
**Sefer Rûznâmçe
Defteri**
955-956 / 1548-1549
CİLT I

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLÂM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
62

Osmanlı malî bürokrasisinin sefer organizasyonu ile alakalı olarak hazırladığı hazine gelir giderlerini gündelik olarak gösteren ruznamçe adı verilen defter serileri, lojistik meseleler kapsamında yapılacak çalışmalar için dakik ve eşsiz bilgiler sunar. Sefer Rûznâmçe Defteri, Kanuni Sultan Süleyman'ın 1548 yılında ikinci defa çıktığı Doğu seferi sırasında tutulmuştur. Prof. Dr. Feridun M. Emecen ve Prof. Dr. Vural Genç'in yayıma hazırladığı hazine ruznamçe defteri, 1548-49 Doğu seferi boyunca hazineye kaydedilen gelirler ve buradan yapılan harcamaları günbegün göstermesi bakımından hem büyük kıymeti haizdir hem de Osmanlı bürokrasisinin ulaştığı mükemmeliyeti açık şekilde ortaya koyan erken tarihli bir örnektir. Hazine mevcudunun nakdî ve eşya cinsinden dö-kümünün yapıldığı defter, sefer boyunca gelirlerin ve harcamaların hangi menzilde ve tarihte kaydedildiğini büyük bir özenle gösterir. Bu sayede gelirlerin kaynakları ile tam olarak nerelere harcandığı açıkça anlaşılır.

ALANI
Osmanlı Tarihi

ESERİN DÖNEMİ
16. Yüzyıl

BASIM YILI
2025

SAYFA SAYISI
1497

Risâle der İlm-i Hisâb

ALİ KUŞÇU

İnceleme - Çeviri - Tahkik:
ZEHRA BİLGİN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
63

Osmanlılarda aklî ilimlerin kurumsallaşma sürecinde merkezi bir figür olarak kabul edilen Ali Kuşçu'nun *Risâle der İlm-i Hisâb* adlı eseri, bugüne dek gölgede kalmış bir temel kaynak niteliği taşır. Semerkand'da Farsça kaleme alınan bu eser, Kuşçu'nun İstanbul'a gelişiyle yazdığı Arapça *er-Risâletü'l-Muhammediyye* kadar tanınmasa da, 15. yüzyılda İslam matematik geleneği içinde oldukça geniş bir yayılım göstermiş ve yüzlerce nüshasıyla dikkat çekmiştir. Aynı zamanda bu çalışma, Ali Kuşçu'nun hesap literatüründeki iki eseri arasındaki seviye ve amaç farkını ortaya koyarak, bilim tarihine ilişkin yerleşik kabulleri yeniden değerlendirmeye çağırır. Eserin içerdiği modern açıklamalar, semboller ve yöntem analizleri sayesinde 15. yüzyıl hesap geleneği, günümüz akademik okuyucusu için anlaşılır kılınmaktadır.

ALANI

Bilim Tarihi, Osmanlı
Matematik Tarihi,
Mesâha

ESERİN DÖNEMİ

15. Yüzyıl

BASIM YILI

2025

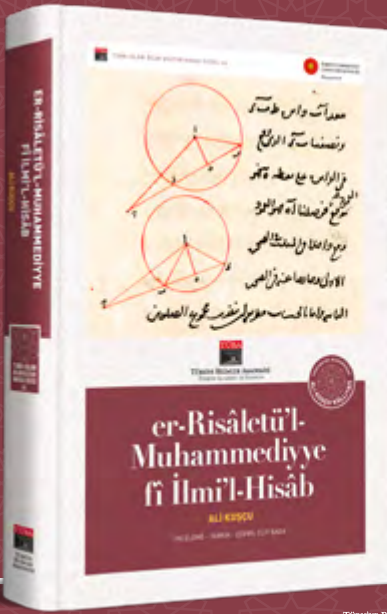
SAYFA SAYISI

283

er-Risâletü'l- Muhammediyye fî İlmi'l-Hisâb

ALİ KUŞÇU

İnceleme - Çeviri - Tahkik:
ELİF BAGA

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

On beşinci yüzyılın çok yönlü bilgini Ali Kuşçu; Uluğ Bey, Kadızâde Rûmî ve Gıyâseddin Cemşid Kâşî gibi bilginlerin yönetimindeki Semerkand Medresesi ve Rasathanesi ilim çevresinde yetişir. Fatih Sultan Mehmed Han'ın daveti üzerine ilim halkasındaki talebeleriyle birlikte İstanbul'a doğru yola çıkar. Böylece Semerkand ilim havzasındaki bilhassa matematik ve astronomi birikimini İstanbul'a taşıyacak ve artık burasının yeni bir bilim havzası olması yolunda adımlar atacaktır. İstanbul'a yolculuğu boyunca, çeşitli hediyelerle taltif edilirken o da Sultan için bir hediye kaleme alır. Mehmed ismine ithafla *er-Risâletü'l-Muhammediyye fî İlmi'l-Hisâb* diye isimlendirdiği kitabı, döneminin temel matematik konularını ihtiva eden kapsamlı bir eserdir. Bu konular, ontabanlı ve altmıştabanlı sayılamaya dayanan hesap işlemleri, cebir başta olmak üzere bilinmeyen bulma yöntemleri, dizi toplamaları ve uygulamalı geometridir.

ALANI

Bilim Tarihi, Osmanlı
Matematik Tarihi

ESERİN DÖNEMİ

15. Yüzyıl

BASIM YILI

2025

SAYFA SAYISI

400

Keşfu'l-Hakâik fî Tahrîrî'd-Dekâik

ESÎRÜDDİN
EL-EBHERÎ

İnceleme - Tahkik - Çeviri:
HÜSEYİN SARIOĞLU
KÂMİL KÖMÜRCÜ
EKREM SEFA GÜL

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRK-İSLAM
BİLİM KÜLTÜR
MİRASI DİZİSİ
65

E sîrüddin el-Ebherî, İslam düşünce tarihinde özellikle mantık, felsefe, geometri ve astronomi alanlarında birçok eser vermiş önemli bir isimdir. Onun kaleme almış olduğu kitaplar geniş bir coğrafyada ve uzun bir zaman diliminde ilgi görmüş ve köklü bir etki oluşturmuştur. Buna rağmen, modern akademik çalışmalar açısından bakıldığında, Ebherî'nin düşünsel katkılarının gerektiği ölçüde ele alınıp incelenmediği dikkat çekmektedir. Bazı istisnai çalışmalar dışında, onun gerek klasik metnlerinin felsefî arka planı gerekse kelimî meseleleri ele alış biçimi çoğunlukla göz ardı edilmiştir. Elinizdeki çalışma söz konusu ihmalî ortadan kaldırmayı amaçlayan bir çabanın ürünüdür. Burada Ebherî'nin en hacimli ve derinlikli felsefî incelemesi olan *Keşfu'l-Hakâik fî Tahrîrî'd-Dekâik* isimli kitabının tenkitli neşri ve Türkçe çevirisi yapılmıştır. Bu eser Ebherî'nin düşünce dünyasını daha yakından tanıma ve onun bilhassa mantık ve felsefe sahalarındaki düşüncelerini sistemli bir biçimde görme imkânı sağlamaktadır.

ALANI

Bilim Tarihi, Mantık,
Metafizik, Fizik

ESERİN DÖNEMİ

13. Yüzyıl

BASIM YILI

2025

SAYFA SAYISI

832

Mir'âtü'l-Kâinât

OSMANLI TARİHİ
(1299-1566)

NİŞANCIZÂDE
MEHMED EFENDİ

Hazırlayan:
GÖKER İNAN

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Tarihle ilgili araştırmalarda başvuru en temel kaynaklardan biri de vekâyinâmeler; yani kroniklerdir. Bu minvalde özellikle Osmanlı tarihi açısından elimizde zengin bir miras bulunmaktadır. Bahsedilen kaynakların bazıları müstakil Osmanlı tarihi olarak yazılmışken bazıları ise genel tarih kitaplarında Osmanlı'ya ayrılmış bölümler şeklindedir. İlmî ve tarihî müktesebatıyla öne çıkan âlimlerden Nişancızâde Mehmed Efendi'nin (ö. 1031/1621) kaleme aldığı *Mir'âtü'l-Kâinât* da ikinci gruba giren kapsamlı bir tarih eserdir. Oldukça hacimli olan bu kitap, hem yazıldığı dönemde hem de sonraki asırlarda büyük bir ilgi görmüştür. Nitekim gerek yurt içi ve gerekse de yurt dışındaki yazma eser kütüphanelerinde onlarca yazma nüshasının yer alması ve eserin Osmanlı son devrinde birkaç kez matbu olarak bastırılması söz konusu iltifata şahitlik eder niteliktedir. Eserde peygamberler tarihi ile birlikte İslam devletlerinin gelişimi detaylı biçimde ele alınmıştır. Kitabın bir bölümü ise Osmanlı tarihine ayrılmış olup devletin kuruluşundan Kanûnî Sultan Süleyman'ın vefatına kadar olan dönemi kapsamaktadır.

ALANI

Tarih, Osmanlı Tarihi

ESERİN DÖNEMİ

16-17. Yüzyıl

BASIM YILI

2025

SAYFA SAYISI

472

BASIM AŞAMASINDAKİ ESERLER

Tuhfetü't-Tâlibîn

SADRAZAM LUTFİ PAŞA

Hazırlayan: Dr. Nurullah Arvas

Kânûnî Sultan Süleyman dönemi sadrazamlarından olan Lutfi Paşa (ö. 971/1564) Osmanlı Devleti'nin birçok kademesinde devlet idaresi tecrübesi kazanmıştır. Enderun mektebinde başlayan ilimle meşguliyeti, sadrazamlık görevinden azledildikten sonra taşraya çıktığında da devam etmiştir. Nitekim Dimetoka'ya yerleştiğinde burada hem kendi adına vakıf kurmuş hem de ilmî eserler kaleme almıştır. 1544 yılında yazdığı *Tuhfetü't-Tâlibîn* adlı ilmiyât kitabı da bu eserlerden biridir. Bu çalışma giriş, metin ve dizin olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında öncelikle ilmiyâtlerin tarihî arka planı, ilk örnekleri ve ilmiyât geleneğinin Osmanlı sahasındaki gelişimi hakkında kısaca bilgiler verilmiştir. Ardından Lutfi Paşa ve eserleri ile ilgili temel bilgiler kaydedilip *Tuhfetü't-Tâlibîn*'e dair ayrıntılı malumata geçilmiştir. Sözü edilen kısımda eserin nüsha tavsifi, bölümleri, kaynakları, dil ve üslup özellikleri gibi hususiyetler ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Metin kısmında ise eserin transkripsiyon alfabesiyle Latin harflerine aktarılmış hâli bulunmaktadır. Lutfi Paşa eserinin başında imanının nasıl olması gerektiğine dair genel bir bilgi vermiş; ardından abdest, gusûl, namaz, zekât, oruç, hac gibi ibadetleri Hanefî mezhebine göre açıklamıştır. Müellif söz konusu hususları anlatırken Hanefî mezhebi ulehasının görüşleri yanında yer yer Şâfiî ve Mâlikî içtihatlarını da zikretmiştir. *Tuhfetü't-Tâlibîn* Hazreti Peygamber ve âlimlerden nakledilen nafile namazların anlatımıyla tamamlanmaktadır.

ALANI

İlahiyat-Fıkıh- İlmihal Bilgisi

BASIM AŞAMASINDAKİ ESERLER

Letâif-i Vekâyi'-i Enderûniyye

OSMANLI SARAYINDA GÜNDELİK HAYAT

HÂFIZ HIZIR İLYAS AĞA

Hazırlayan: Ali Şükrü Çoruk

Uzun yıllar Topkapı Sarayı'nda Sultan II. Mahmud'un yakınında bulunmuş olan Enderun ağalarından Hâfız Hızır İlyas Ağa'nın (ölümü 1864) yazmış olduğu *Letâif-i Vekâyi'-i Enderûniyye* adlı eser Osmanlı saray hayatı hakkında bilgi veren kaynakların başında gelmektedir. Hızır İlyas Ağa'nın sarayda bulunduğu yıllara ait hatıralarından, notlarından oluşan eser, olaylar ve kişiler etrafında Osmanlı saray hayatına hâkim olan gelenekleri, örf ve âdetleri gözler önüne sermektedir. Bu yönüyle saray merkezli sosyal tarih araştırmalarında araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılan bir eserdir. 1859 yılında yazılan ve aynı yıl basılan eser geleneksel dönemden modern döneme geçişte saray hayatında meydana gelen değişiklikleri göstermesi bakımından da ayrı bir öneme sahiptir.

ALANI

Osmanlı Tarihi- Saray Hayatı- Harem

BASIM AŞAMASINDAKİ ESERLER

Bahrü'l-Evzân

LEM'İ ÇELEBİ

Hazırlayanlar: Prof. Dr. Mustafa Çiçekler- Dr. Ö. Üyesi Ahmet Emin Saraç

Aruz ilminin öğretimi için daha çok Arapça ve Farsça eserler kullanılmış olmakla beraber bu sahada çeşitli Türkçe eserlerin de verildiği görülmektedir. Bu eserlerden birisi Lem'î mahlasıyla tanınan 16. asır müellifi Derviş Mehmed Çelebi'ye aittir. Türk edebiyatında bilhassa Molla Câmi'den yaptığı çevirilerle tanınan Lâmi'î Çelebi'nin (ö. 1532) oğlu olan müderris ve şair Lem'î Çelebi Bursa'da doğmuştur. Babası onu okuması için İstanbul'a göndermiş, burada Kanuni Sultan Süleyman'ın hocası Hayreddin Efendi'nin hizmetinde bulunmuştur. Bununla birlikte kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla medrese kariyerinde çok başarılı olamamıştır. 16. asrın ortalarında vefat eden Lem'î'nin günümüze kalan eserleri aruz ve kafiye risaleleri ile az sayıdaki manzumeden ibarettir. Çalışmanın konusu olan aruz risalesinin o döneme kadar bu sahada yazılmış Türkçe eserlerin en ayrıntılı olduğu görülmektedir. Şehzade Mehmed'e sunduğu bu eserinde Lem'î, aruz terimlerinin tarif ve izahlarını çağdaşlarına ve kendisinden önceki müelliflere göre daha geniş bir şekilde ele almıştır. Bu bakımdan eser, Türkçe aruz literatürü içinde ayrı bir kıymeti haizdir. Bu önemine rağmen eser, günümüze kadar yayımlanmamıştır. Bu eksiği telafi etmek maksadıyla hazırlanan bu çalışmanın ilk bölümünde aruz vezninden ve Lem'î Çelebi'nin risalesine kadar aruza dair yazılan eserlerden söz edilmiştir. İkinci bölümde ise Lem'î Çelebi'nin hayatı, mevcut kaynaklardan istifade edilerek geniş bir şekilde ele alınmış, elimizde bulunan şiirleri kaydedilmiş, kafiye risalesi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise *Bahrü'l-Evzân* incelenmiştir. Burada eserin muhtevası üzerinde durulmuş, ayrıca bu tür aruza dair eserlerde zikredilen vezinlerin pratikte kullanılan vezinlerle ne ölçüde örtüştüğü konusu ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise eserin metnine yer verilmiştir. Kitabın sonuna metin için esas alınan İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi, 310 numarada kayıtlı nüshanın tıpkıbasımı da eklenmiştir.

ALANI

Klasik Türk Edebiyatı, Vezin, Aruz

BASIM AŞAMASINDAKİ ESERLER

Topkapı Sarayı III. Ahmed Kütüphanesi

Hazırlayanlar: Prof. Dr. Mustafa Çiçekler - Prof. Dr. Ahmet Cihan
Dr. Abdüllatif Çeviker - Dr. Elif Çeviker

Topkapı Sarayı III. Ahmet Kütüphanesini konu edinen bu eser, inşaat aşamasından başlayarak kütüphanedeki kitap koleksiyonlarına, onlardan istifade eden sosyal gruplara, kütüphaneden yararlanma ve ödünç alma biçimlerine ve okuyucu çeşitliliğine dair farklı konu başlıklarında ortak bir zihin ürünü olarak tasarlanmıştır. Kitapta, alanlarında uzman kişilerce hazırlanan makalelerde kütüphanenin inşaat defteri iktisadî açıdan değerlendirilmiş, mimarî yapısı ve unsurları, restorasyonları ile padişah tarafından vakfedilen kitap listesine yer verilmiştir. Kütüphanenin vakfiyesi, masraf defteri, okuyucularını gösteren ödünç defteri ve Osmanlılarda kitap hareketliliğine dair belgeler kitabın ekler kısmında yer almaktadır.

ALANI

Tarih, Osmanlı Tarihi, İktisat, Kitabiyât

TÜBA Başkanı

Muzaffer Şeker (Prof. Dr.)

Proje Koordinatörü

Mustafa Çiçekler (Prof. Dr.)

Proje Danışmanı

Turgay Anar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu

Coşkun Yılmaz (Dr.)

Derya Örs (Prof. Dr.)

Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)

Hüseyin Sarioğlu (Prof. Dr.)

M. Fatih Andı (Prof. Dr.)

Mustafa Çiçekler (Prof. Dr.)

Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Tasarım

Murat Acar

Proje İdari İşler Sorumlusu

Cansu Toprak

www.tuba.gov.tr

bilimklasikleri@tuba.gov.tr

satis.tuba.gov.tr

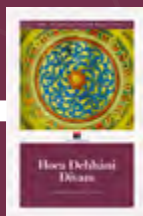
1

2

7

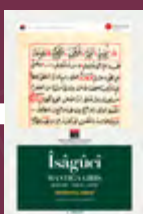
11

1A

3

8

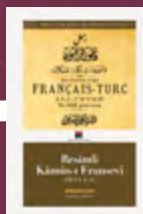
1A

4

9

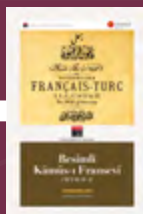
1A

5

10

1A

6

12

1A

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

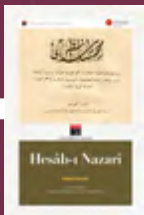
30

31

32

33

34

35

36

37

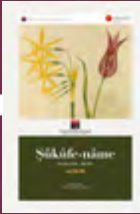
38

39

39

40

41

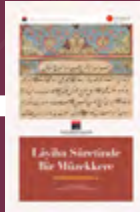
41

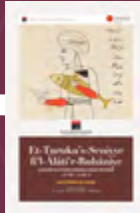
41

42

43

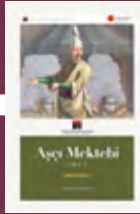
44

45

46

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

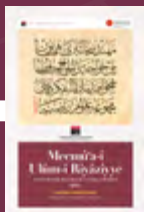
56

57

58

59

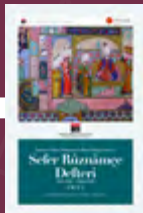
60

61

62

63

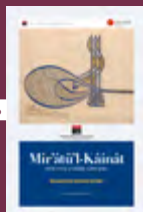
64

65

66

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

Şifâyetlerinde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

